Reg. No. 757.

అభినవసరస్వతి

యనునొక మాసపత్రిక

అష్టావధాని జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే
ప్రచురింపఁబడుచున్నది.
గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడుతాలూకా, జానపాడు.

సంపుటము 13 | 1921 సం॥ ఏప్రియల్. | సంచికలు 4

విషయములు

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు.

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0 సహాయులకు రు 5 0 0
పోషకులకు రు 10 0 0 చందాదారులకు 3 0 0

చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల, గుంటూరు.

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

ప్రధానపోషకులు.

1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు పుష్పగిరిస్వాములవారు.

2 శ్రీ శ్రీ రాజా గద్వాలసంస్థానాధీశ్వర సీతారామ భూపాల బలవంత్ బహద్దరువారు, గద్వాలసంస్థానము.

పోషకులు.

1 రామసింగుగారు, వెల్లటూరు సాపురపు సంస్థానము మేనేజరు, వెల్లటూరు.
2 రాయవరపు గవర్రాజుగారు, మూలపేట.
3 కాశా సూర్యనారాయణరావుగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
4 జాగర్లమూడి కుప్పస్వామి నాయుడుగారు, కారంచేడు.
5 అల్లాడి లక్ష్మణరావుగారు, కరణం, జంగపల్లి.
6 రంగావఝ్ఝల హనుమయ్యగారు, జిల్లాకోర్టు వకీలు, నర్సారావుపేట.
7 గూడూరి వీరసాంబశివరావు సర్దేశపాండ్యాగారు, మానేకొండూరు.
8 కందుకూరు లక్ష్మీప్రసాదరావు బహద్దూరు జమీందారుగారు, ఈర్లాం.

సహాయులు.

1 పట్వారి నారాయణరావుగారు, క్షీరసాగరము.
2 చింతలపాటి యజ్ఞయ్యగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
3 జూలూరి వెంకటరత్నంగారు, వకీలు, గుంటూరు.
4 తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారు, మర్చెంటు, బందరు.
5 వెలమకన్ని శోభనాద్రిరావుగారు, అద్దూరు సివారు.
6 తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, పోజరంపాడు.
7 వెల్లటూరు కేశవరావు దేశముఖుగారు, వెల్లటూరు.
8 వావిళ్ల వెంకటేశశాస్త్రిగారు, చెన్నపట్టణం.
9 పంచాయితి సంఘమువారు, పిడుగురాళ్ల.
10 ఏలేశ్వరం వెంకటరత్నంగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
11 ఎనమండ్ర లక్ష్మీనరసింహంగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
12 వెద్దిభట్ల వీరయ్యగారు, ప్లీడరు, బెజవాడ.
13 తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణం, దుగ్గిరాల.
14 పిల్లలమర్రి సోమయాజులుగారు, తహసీలుదారు, ఒంగోలు.
15 కాకుమాను హనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
16 రావికొండ వెంకటరామయ్యగారు, మర్చెంటు, వినుకొండ.
17 మెదకు కిషన్‌రావు దేశముఖుగారు, కల్లపల్లి.
18 రావిప్రోలు రాఘవదీక్షితులుగారు, కారుమూరు.
19 గోటేటి వేణుగోపాలరావుగారు, పోలీసుసబుయిన్‌స్పెక్టరు, తాడేపల్లి
20 నారపరాజు వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావు దేశముఖుగారు, కమ్మవరం.
21 దేవె రాజారాంబావగారు ఇనాందారు, నోవకొండ.

అభినవసరస్వతి

సంపుటము ౧౩ { జానపాన్య, రౌద్రి సం॥ ఫాల్గుణ మాసము, దుర్మతి సం॥ చైత్ర మాసము. } సంచికలు 3, ౪.

గ్రంథవిమర్శనము.

పసిపాప——ఇది బాపట్ల సబురిజిస్ట్రారగు భువనగిరి కోదండపాణి గారిచే వ్రాసి ప్రచురింపఁబడిన గ్రంథము. పసిబాలుఁడైన యొకానొక కుమారుఁడు పరలోకగతుండగుటయుఁ దల్లిదండ్రు లక్కుమారునిగూర్చి చేసిన విలాపమే యీగ్రంథంబయ్యెను. ఈదంపతులు పది రెండు కాన్పులఁగాంచి తుదకు నంగుడుబిడ్డలతో నాడుకొనుటకు నోచుకొనని తలిదండ్రులు. క ముక నే వారిపరిదేవన మింతగ్రంథము కావలసివచ్చెను. దంపతులిరువురును దచ్ఛోకమును బయలుకోని యనుభవించుచున్న తీరులు మాటలతో వ్రాసినను దుద శ్రీకోదండపాణిగారు పుత్రశోకముతో పాటు కళత్రవియోగముకూడ ననుభవింపవలసివచ్చి దాని నే తత్పుస్తక రూపమున వెలువరించు తరుణమున భరింపలేకపోయిన, చచ్చిపోయినగాని పగిలిపోయినటు లైన పాలిచ్చేడివన్ని ప్రసంగములో కుల్యమై యీప్రయత్నము ఫలశూన్యమైనను బ్రదుకనిబిడ్డ కొఱకేడ్చినట్లు శిశువును మించిన చెలిలితేటలు గల యాఘట్టములే యిట్లు చే యించెను-ఇది క్రౌను సైజున 90పుటలగ్రంథము-కవిత్వము మృదుమధురపద గుంఫితమై మద్దూల్తోకపు చందమును. ప్రారంభము నుండి మొదలుపెట్టి 600 చరణములపర్యంతము నడపఁ బడిన దండ్వీమాలిక యే యీయానకవితా ప్రాశస్త్యమును వేనోళ్లఁ జాటెడిని గాన నం దలి కొన్ని చరణముల నుదాహరించి యింతటితో విరమింతును-ఈగ్రంథము వలయువా రు గుంటూరు జిల్లా [illegible] అనంతనరహరిరావు బి.ఏ.బి.యల్. గారి కడ వ్రాసికొనవలెను

తాపసులైన సాధువుల తాలిమి సాలఁగఁ జేసి యుంటినో
పాప మనంగఁ గోక పవనం గసుకందులఁ ద్రుంచియుంటినో
పాపలఁ దల్లిదండ్రి విడఁ బాయునటు ల్వెత గూర్చియుంటినో
రోగులనివార తపసిరికి నోపని సేవని చార్చియుంటినో
పాపడఁ బోవువారికిఁ బ్రభాదము సావలఁ ద్రోసియుంటినో

యాపదఁ గ్రుంకువారికి సహాయ మొనర్పక నవ్వియుంటినో
ప్రాపు పొడఁ గూర్చువారలకపాయముల న్ఘటియించి యుంటినో
తేపకు తేపు కే పనుచుఁ ద్రిప్పి ఋణం బెగవేసియుంటినో
కాపని దాఁచుకొన్న కనకంబును లే దని మ్రింగియుంటినో
చూపఱు నైతఁజాలని యనూయ లహంక్రియ లెంచియుంటినో
చూపుడు వ్రేలి కేనిఁ బొడచూపనిచక్కన తగ్గు గంటినో 400
దోఁపుడుకాంద్ర నూల్కొలిపి త్రోవల ఘాతలఁ జేసియుంటినో
కోపము క్రోధము న్విదళ కొంపలఁగోడెలఁ గాల్చియుంటినో
మోఁపున లోకభారమును మోయుమహాత్ముల నేమి యంటినో
ప్రాపయి గుమ్మటంబులగు పచ్చని మ్రాఁకులఁ గూల్చియుంటినో
యేపున వృద్ధి నొందెడు సుధీశుల కడ్డొనరించియుంటినో
దాపున దానకర్తలగు దాతలకే తల మార్చియుంటినో
లోపము లేరు దుర్గుణవిలోలతఁ గ్రాలుచుఁ దేలియుంటినో
రేఁ పరువెంచ కట్టు లిటు హీనపువార్తలఁ జెప్పియుంటినో
యాపరమేశ్వరుండు కలఁడా యని సందియ మొందియుంటినో
యేపగదారి కేదొసఁగు నెంచితి నూతగఁ గూర్చియుంటినో
తేపకుఁదేప కీగతి విధీ! యని యార్వఁగ జాలి లేక నం
తాపము కూర్చి నాదుపసతండ్రులఁ బాపితి విందఱి న్మహా
పాపము చేసియుంటి ననుపల్కు నిజం బటు గాకయున్న నా
పాపము పండు నే యిటులు పాయనిచింత కలంత చిక్కనే!
నాపరిదేవనం బరసి, నాపనిపాపను నాదుకంటికిం
బాపి, మదీయసేవఁ గొని, సుందరు నిల్పుము నిత్యజీవుఁగా
నోపరమాత్మ! నిన్గొలుచుచుండిన భక్తునిఁ బ్రోచు టొప్పదే!
కాక మొసంగ కార్తులను నైపుణు, పాపము సంహరింపు కృ
ష్ణా! పలుమారు లిందనుక సల్పిన మొఱ్ఱయు మొఱ్ఱ కాదు; నీ
వోపకయున్న రక్షకుఁడ వో! మఱిమాకెవరయ్య యింక మా
పాపల మమ్ము నాప్తులను బాంధవుల న్సఖుల న్జగంబు నే
యాపద నొంద నీకు; వివిధార్తుల పాలొనరింపఁబోకు; సం

శోకము చెందనీకు; పరతంబును దోడయి సౌఖ్యమిమ్ము; రా
మా! పరితాపమొందితిఁ రామా! శరణంటిఁ రామా! దయానిధీ!

—* భారతదేశపుఁ బ్రస్తుతస్థితి. *—

మాఘమాసపత్రికయందు భారతభూమియొక్క పూర్వస్థితి ప్రకటించియుంటిమి. ఈమాసంబునఁ బ్రస్తుతస్థితి దెలుపుచున్నవారము. పూర్వస్థితిలోఁ జతుర్యుగములయందును మహావైభవములోనుండి కలియుగమునఁ గొంతకాలమునకీ భారతభూమి తురుష్కపాలితమయి పడబడి రెడ్లయేలుబడికివచ్చునంతవఱకును దెలియనయ్యెడు. అట్టిది యనవేమారెడ్డి మొదలగు ననేకరాజన్యులచేఁ బాల్యమానయగుచు రానురా నిప్పటి కించుమించు 300 ల సంవత్సరములక్రింద నింగ్లాండునుండి వాణిజ్యార్థమై యిందరుదెంచిన యాంగ్లేయులకుఁ గైవసమయ్యెను. వాస్తవమున కవ్వార లీదేశమునకువచ్చుట రాజ్యకాంక్షచేఁ గాకున్నను యుగానుసారముగా భారతమాత వారిచేతులఁ బడఁగలిగెను. అప్పటి కీదేశమున నిరంకుశప్రభు వొక్కండును లేక మండలనాథులుగా ననేకు లేర్పడియుండి పరస్పరము వివాదములాడుకొనుచుఁ దమనాశ్రయించిరే యచ్చటచ్చట విక్రయార్థద్వీపాంతరానీత వివిధవస్తుస్థాపనార్థమై విశాలభూప్రదేశముల నాశ్రయించుకొని గృహనిర్మాణములఁ గావించుకొని స్వార్థరక్షణచణమైన కొంతసైన్యముతోఁ గూడ శ్రీమంతులై తగుమర్యాదతో వర్తించు హూణవణిజులసహాయ మపేక్షించుచుండుటయు వార లొకరిపక్షమునఁ జేరి మఱియొకరిమీఁదికి దండెత్తి జయించి ప్రతిఫలముగాఁ గొంత రాజ్యమును గ్రహించుచు నిట్లు క్రమక్రమముగా భారతదేశమంతయు నచిరకాలముననే తమయేలుబడికిఁ దెచ్చుకొఁగలిగిరి. అట్లెన్నిరీతుల దుండగములొనరించియు నెందఱికొంపలో కూల్చియు హిందూదేశమంతయుఁ దమపాలనములోనికిఁ దెచ్చుకొనినది యింగ్లాండు నివాసముగాఁగల కంపెనీవారే యైనను వారల నేజంట్లుగా నేయుంచి స్వాతంత్ర్యము దమయందయుంచుకొనుచుఁ గ్రమక్రమముగా, భారతీయులకుఁ గంపెనీవారి యెడలఁగలిగిన యనిష్టమును జక్కఁగాఁ గుర్తెఱిఁగి యింగ్లాండునందలి మంత్రివర్గమువారు తుద కిప్పటి కించుమించు 60 వత్సరములనాఁ డిండియాను శ్రీవిక్టోరియావశము గావించిరి.

ఆమహారాజ్ఞి పూర్వరాజులంబోలె హిందూదేశమునకు సకలసౌఖ్యముల నొడఁగూర్చి ధర్మపరిపాలన మొనర్చినదనుటకు సంశయములేదు. మధ్యఁగోల్పోయిన సాగరి

కతియంతయు భారతీయులు మరలఁ బడయఁగలిగిరి. భారతీయులు విదేశజులను విజాతీయులు నైనను సజాతీయులను స్వదేశీయులను నగు ప్రాణులంబోలెఁ బక్షపాతరహితముగఁ బరిపాలింపవలయుననియే విక్టోరియా యభిప్రాయము- అట్టి తనయభిప్రాయమును బత్రికాముఖమునఁ బ్రప్రథమము ప్రకటించికూడ నున్నది. అయినను మంత్రివర్గమువారును గ్రింది యధికారివర్గమువారును నందులకు భిన్నముగా నడవఁదొడఁగిరి. అది యీ మెపరిపాలనానంతరమున మఱింత వృద్ధియయ్యె. భారతీయులఁ గడు నీచముగాఁ జూడ మొదలిడిరి. ఉన్నతోద్యోగముల నొసంగఁదలఁపరైరి. శాసనసభ్యత్వమునకు సమ్మతింపరైరి. సమ్మతించినను దదభిప్రాయములఁ జక్కగా గ్రహింపకుండిరి. తత్సభ్యత్వ మంగీకరించినవారిలోనను బ్రజాహితమునకుఁ బాటుపడువారిసంఖ్య తక్కువయయ్యెను. రాజానుమతులసంఖ్య యధికమయ్యె. అందువలనఁ దత్సభ్యత్వము ప్రజాంగీకృతముగాక రాజకీయనియమితమ యగుచుండెను. దేశపరిశ్రమలు నశించెను. దేశజులకుఁ గావలసినవస్తుపరంపరయెల్ల విదేశములనుండియే రాఁ దటస్థమయ్యె. కష్టపడి పండించుకొన్న ప్రత్తి నార మొదలగు వివిధవస్తువులను బరదేశములపాలుచేసి పరదేశములనుండి వచ్చుచుఁ దైకిబట్టారము కోపలబంగారమును రీతి నుండెడి వస్త్రమాల్యాదులధరించుచుంతటి యవివేకులై భారతీయులు విదేశీయులచేతులలోని జంత్రపుబొమ్మలై పోయిరి. ఇంతయేల కట్టు బొట్టు జుట్టు సర్వము విదేశీయులదేయై యింగ్లాండువచ్చి యిచ్చట దిగినచందమే కానవచ్చె. తుదకు మనవారలింగ్లాండునే స్వర్గముగాను యూరోపియనులను దేవతలఁగాను భావించిరి.

ఇట్లన్ని విధములను మున్నున్నఘనతం గోల్పోయి భారతీయులు హీనస్థితికి వచ్చుచుండుటయుఁ బ్రముఖులు కొందఱు పూర్వౌన్నత్యమును సాధింప సంకల్పించిరి. దుర్భిక్షభూయిష్ఠమై దేశ మల్లాడుచున్న సమయమునఁగూడ నెక్కడనో జరిగెడి యుద్ధముల వ్యయమునకని హైందవులమీఁదఁ బన్ను విధించుటకును శాస్త్రీయులచే ననభ్యంతరముగా నాయుధధారణచేయనిచ్చుచు హైందవుల కదిలేకుండఁ జేయుటకును వార్తాపత్రికల స్వాతంత్ర్యము నణఁచివేయుటకును భారతీయులు పశ్చాత్తాపపడఁజొచ్చిరి. ప్రభువులు ప్రజలందఱియెడలను సమానదృష్టికలవారై యుండవలసియుండ నాంగ్లేయులదోషములను హైందవాధికారులు విచారింపఁదగరనుట శోచనీయము. అంత భారతీయప్రముఖులు స్వదేశీయసభలు సాగించి యందుఁ బరిపాలనపద్ధతులం జర్చించుచు స్వారాజ్యకాంక్ష యంతస్స్తంభితముగా నుంచి పైనుదాహృతములగు ననిష్టముల నన్నింటిని నిష్టములుగా మార్చుటకుఁ ప్రభుత్వమువారిని

ఖాతర్థింప మొదలిడిరి. ప్రభువు లవ్వాని బుట్టదాఖలు చేయుచువచ్చిరి. రానురా నధికారివర్గమువా రదయులు కాఁజొచ్చిరి. ఉన్నతవిద్యాపఠనము బీదలకు దుస్సాధ్యముగాఁ జేయఁబూనిరి. పరీక్షితులైన పాఠకులలోఁ ప్యాసగువారిసంఖ్య కడుఁ దగ్గసాగెను. ఈయీకారణములచేఁ బ్రజలకుఁ బ్రభువులయెడలఁగలిగిన విశ్వాసము క్రమముగా క్షీణింపఁజొచ్చెను. ఇట్లుండ ఆంగ్లపాలురకు జర్మనులతోడి సంగ్రామము సంప్రాప్తంబయ్యె. అట్టిపట్ల నవ్వారికి సేనలసాహాయ్య మత్యావశ్యకంబైనది. అందుకొఱకు హైందవులఁగూడ నర్థించిరి.

మనవారు శక్తివంచనలేకుండఁ దమ యసహాయశూరత్వముం గనఁబఱచి ప్రభుభక్తిని వెల్లడించిరి, జయము చేకూర్చిరి. స్వాతంత్ర్య సంపాదనమునకు సమయ మిదియని సంతోషసాగరంబున నోలలాడిరి. విల్సనుగారి స్వయంనిర్ణయసూత్రము వీరి సంతోషసాగరమునకు విధూదయప్రాయమై వృద్ధినిబొందింపసాగెను. నూతనావేశము లంకురించెను. ఇదివఱకుఁ బ్రసాదింపఁబడిన సంస్కరణములవలనఁ దృప్తిబొందక యభినవాధికారముల కాంక్షింప మొదలిడిరి. సింహప్రభృతుల ప్రేరణచేఁ బ్రభుత్వమువారు హిందూదేశమునకు స్వరాజ్యమును బ్రసాదింప నుద్దేశించియున్నట్లు ప్రకటనములుగూడఁ జేసికొనఁజొచ్చిరి. దేశీయసభలయందు శాసననిర్మాణసభలలోఁ బ్రజాప్రతినిధు లెక్కువమంది యుండి యధికారవర్గముపైఁ బూర్ణాధికారము గలిగియుండవలెనని తీర్మానించుకొనఁగలిగిరి. మధ్య మాంటాగ్యుగారు ప్రవేశించి మనవారి మనోరథములను మఱింత పెంపుచేసిరి, తదనుగుణముగా సార్వభౌములును ననుకూలసంస్కరణములు గావింతుమని వాగ్దాన మొనరించుచు నమృతసరములో సమావేశమైన జాతీయసభదినముల ననేకనిర్బంధితుల విడిచిపెట్టుటమూలమున దానిని వ్యక్తీకరించికూడ నుండిరి. కాని వారొనరించిన సంస్కరణములు భారతీయులకు సంతృప్తికరములు కాకపోయెను. అనుకొన్నంత యర్థవంతములు కాకపోయెను. అటుపైఁ గ్రమక్రమముగాఁ బ్రజలయభిప్రాయములు మాఱఁదొడంగెను. అట్టి ప్రజాభిప్రాయములను బంజాబుదురంతములువచ్చి ప్రవృద్ధ మొనరించె.

భారతదేశమునఁ బలుమంది రాజద్రోహులు ప్రబలిరనియుఁ దమరాజ్యమునకుఁ బ్రమాదము గలిగింతురనియు నిర్నిమిత్తముగా ఢిల్లీ [illegible]విధానమున కిదివఱకున్న శాసనములు చాలవని రౌలటుచట్టమునొకటి సృష్టించిరి. ఆచట్టము ప్యాసగులోపల హైందవు లన్యాయ మిదియని యతికోలాహల మొనరించిరి కాని లాభ మిసు

మంతయు లేక యది వ్యాసుకాననే యైనది. అందుమీఁదనే గాంధిగారు సత్యాగ్రహవ్రత మవలంబించుట. సత్యాగ్రహవ్రతమనఁగాఁ బ్రహ్లాదవృత్తి. గాంధిగారి గమ్యస్థానము స్వరాజ్యము. ప్రహ్లాదుని గమ్యస్థానము హరిపదము. హరిని స్మరింపకలదని యతని వతఁడనేకవిధముల బాధించెను. పెట్టినబాధలన్నియు ననుభవించెనే కాని పట్టినపట్టును మాత్రము ప్రహ్లాదుఁడు విడిచినవాఁడు కాఁడు. ప్రతికూలుఁడైన హిరణ్యకశిపునిపై దౌర్జన్యమును గనఁబఱుపఁడు. ధ్యేయమైనపదార్థమును మాత్రము ధ్యానము సేయుచుఁ దుదకు గమ్యస్థానమునకుఁ జేరఁగలిగెను. గాంధిమహాత్ముఁడును శమదమాదిసుగుణముల కునికిపట్టై పట్టినపట్టువీడక పనిచేయుచున్నవాఁడు. కావునఁ బ్రహ్లాదుఁడుంబోలె గమ్యస్థానమునకుఁ జేరఁగలఁడని చెప్పవచ్చును. అందులకుఁ బ్రథమము కైరాజిల్లాలోజరిపిన చరిత్రమే ప్రబలనిదర్శనము. మహాత్ముని యుద్దేశ మింత సాత్త్వికప్రధానమై సంస్తవనీయమగుచున్నను మూర్ఖులగు మధ్యవర్తులమూలమునఁ గలవరము హెచ్చెను వా రావేశపూరితులై కొన్ని దుండగములఁ గావించిరి, అవి యెవరిమూలముగ జరిగినదియు నిశ్చయ మెఱుఁగలేక ప్రభువు లెలుకకొఱ కింటికిఁ జిచ్చువెట్టినలాగునఁ బ్రజాసామాన్యమునుబట్టి బహువిధబాధలకు లోనుగా నొనరించి మూలనున్న ముసిలమ్మను గత్తిదూసిపొడిచిన సామునికథను జ్ఞప్తికిం దెచ్చిరి. ఒకవేళఁ బురుషుల నెట్టిబాధలపాలు చేసినను స్త్రీలయెడల నార్ద్రహృదయులై యుండవలసిన దానికిమాఱుగాఁ బాంచాలమునఁ బలుమందిని బరాభవించి భారతీయుల కోపానలమును బ్రజ్వలింపఁజేసిరి. భారతీయులకును మహమ్మదీయులకును గాఁగలసినంత భేదభావము గలిగియున్నను జర్మనులతోడి సంగ్రామమున నొసంగిన యభయప్రదానముల నన్నిటిని నవలఁద్రోసి టర్కీకిఁ గలిగించిన యన్యాయముమూలమున మహమ్మదీయులును బ్రభువులయెడ నాగ్రహపూరితులై భారతీయులలో వచ్చికలసిరి. అందఱును జేరి యసహాయోద్యమము నవలంబించిరి. అసహాయోద్యమమనఁగాఁ బ్రభువులకుఁ దమరు తోడ్పడకుండుట. ప్రభువులిచ్చుబిరుదుల గ్రహించుటయు వారిపాఠశాలలకుఁ బిల్లలం బంపుటయు వారిన్యాయస్థానములలో వ్యవహారములఁ బరిష్కరించుకొనుటకును న్యాయవాదులుగానుండుటయు వారికొలువులం దీసికొని కొలువుసేయుటయు వారిరాజ్యమునకగు వ్యయమంతయు మనమిచ్చు పన్నులమూలమున సమకూర్చుటయు వారికి భారతీయులుచేయు తోడ్పాటైయున్నయది. ఇట్టిసహాయములఁ జేయకుండుటయే సహాయనిరాకరణము. ఈసహాయనిరాకరణకార్యమునకు నాలుగుసోపానములుగట్టి తన్మార్గముగా నెక్కుటకు మహాత్ముఁడు

భారతీయులనందఱిం బురికొల్పుచున్నవాఁడు. అందు రాజకీయ బిరుదములను జీతములేని రాజకీయోద్యోగములను బరిత్యజించుటయు న్యాయవాదులు న్యాయస్థానములలోఁ బని చేయక ప్రజాస్వామిక న్యాయస్థానము లేర్పఱచుటయు రాజకీయకలాపాఠశాలలకు బాలురఁ బంపక దేశీయకలాపాఠశాలల స్థాపించి వానిలోఁ జదివించుటయు నూత్న శాసనసభలలోఁ బ్రవేశింపకుండుటయుఁ స్వరాజ్యప్రాసాదమునకుఁ బ్రథమసోపానములుగా నిర్మించినాఁడు. ఈ యాపనులు నిర్వహించుట మూలమున శతత్సోపానాధిరోహణము చేయునంతకు స్వరాజ్యమును సర్కారువారే ప్రసాదించిన ద్వితీయ సోపానాధిరోహణ మనవసరమేకాని యట్లు ప్రసంగనిచో నదియు నిర్వహణీయము. జీతము తీసికొని నిర్వహించుచున్న రాజకీయోద్యోగములఁ బరిత్యజించుటయే ద్వితీయ సోపానము. పోలీసువారును సైనికులును దమకర్తవ్యమును మానికొనుట తృతీయ సోపానము. పన్నులను జెల్లింపకుండుట చతుర్థ సోపానము. మహాత్ముఁడు ప్రారంభించిన స్వరాజ్య ప్రాసాద సమారోహణ కార్యమునకు భారతీయులు పలుమంది యంగీకరించిరే యున్నవారు కాని కొందరు రాజకీయ కలాపాఠశాలలవదలిన బాలురను బలవంతపెట్టి మరలఁ బంపుచునే యుండిరి. దీనికేమిగాని సర్వసులభమైన పనినిగూడ సలుపలేకయుండిరి. అప్పని విదేశీయ వస్త్రముల ధరింపకుండుటయే పూర్వము రూపాయికిచ్చేడిగుడ్డ యిప్పుడు నాల్గురూపాయల కిచ్చుచున్నవారు.

ప్రతివాఁడును నాగరికత నభిలషించినవాఁడై విదేశీయవసనముల ధరింప మొదలిడిన తరువాతనే దీనికి వెలగూడ హెచ్చింప మొదలిడిరి- మనదేశమునఁ గష్టపడి పండించుకొన్న ప్రత్తియంతయు విదేశములకుఁ బంపి విదేశవస్త్రముల మన మధికమూల్యమునకుఁ గొని ధరించుటకన్న నన్యమైన వెఱ్ఱితన మేమున్నది- ఇదియంతయుఁ గనిపెట్టి పెక్కుండ్రు విదేశవస్తుబహిష్కారమును జేయఁబూనుటయెంతయు సంతోషకరము- ఇందులకై కొందఱు బుద్ధిమంతులు బయలుదేరి దేశసంచరణం బొనరించుచు బ్రజాసామాన్యమునకు బోధించుచుండుట మఱింత ప్రశంసనీయము. ప్రతిగ్రామమునను నీసహాయనిరాకరణోద్యమము ప్రబలినది- ప్రతిపట్టణమునను రాజకీయోద్యోగములసహితము కొందఱు వదలుకొనుచున్నారు. విద్యార్థులు పాఠశాలలు వదలుకొనుచున్నారు. కాని ప్రథమమున మానుకొని మరలఁ బ్రవేశించుటమాత్రము శోచనీయము. మొదలు మానుకొనునప్పుడే దూరాలోచన ముండవలెను. ప్రముఖులైనవా రూరూర నుపన్యాసములిచ్చి జనుల నీయుద్యమమునకుఁ బురికొల్పఁజూచుచున్నారు- కోడలు బిడ్డలఁగనుట యత్తకు మూదా

శవాశ్రైవట్టు లెట్టులేని మనవారు మనకు స్వరాజ్యము సంపాదించుట పరమానందసంధా
యకమే కాని యొక్కడానికి మాత్రము విచారింపవలసియున్నది. మనవా రారోహిం
పఁబూనినది స్వరాజ్యప్రాసాదము. దానికి మహాత్ముఁడు కట్టిన మెట్లు ఉండియేయున్న
యవి. ఆమెట్లు జాగ్రత్తమై నెక్కి గమ్యస్థానముఁజేరుటకుఁ బ్రయత్నింపక యనవ
సరమైన మతచర్చ కూడ మధ్యమధ్యఁ జేయఁబూనుచున్నవారు.

గాంధి మహాత్మాగమనము

సత్యాగ్రహ వ్రతమును బూని సహాయనిరాకరణమునకు జనులఁ బురికొల్పు
చు స్వరాజ్యమును సంవత్సరములోపల సాధించుటకు గాంధిమహాత్ముఁడుఁ బ్రతిజ్ఞచే
సియున్నవాఁడు. సంవత్సరములో నాలుమాసములు గడచినవి. ఇప్పటికేఁ బ్రథమసో
పానముపైఁ బ్రజలు పలువురు పదములం బెట్టుచున్నవారు. అందఱిచేతను నన్నిసోపాన
ములు నధిరోహింపఁజేసి క్రమముగా స్వరాజ్యసుఖము ననుభవింపఁజేయవలెనని మహా
త్మునియభిప్రాయము. అందులకిది వఱకొనర్చెడి పరోక్షబోధ చాలదని ప్రత్యక్షబోధ
కుబయలుదేరినాఁడు. ఆంధ్రదేశమునకరుదెంచినాఁడు. ఆలీసోదరులు లాలాలజపతి
రాయి కేల్కారు సరళాదేవి చౌదరాణి విజయరాఘవాచార్యులు చిత్తరంజనదాసు
మున్నగు ననేకదేశ నాయకులతోఁ బ్రథమము బెజవాడకుఁ బ్రవేశించినాఁడు
ప్రవేశమునకుఁబూర్వమే బెజవాడ ప్రజలచేఁ గ్రిక్కిరిసి పోయినది. జనసంఖ్య వేలకుఁ
గాదు లక్షలకుఁగాదు కోట్లకంటిపోయినది. ఆహ్వాన సంఘమువారఖిలవిధ సౌకర్య
ముల నొడగూర్చిరి. అత్యంతజన సంబాధవశంబున నవకాశసహితముగా నందఱు
ను మహాత్ముని వాక్సుధా ధారలం గ్రోల వీలుగాకున్నను దర్శనవశంబుననే ధన్యు
లుగాఁబోలిరి. తావన్మాత్రముననే జనసామాన్యమునకు సహాయనిరాకరణావేశమును
స్వరాజ్యసంపాదనాతురతయు హెచ్చిపోయెను. సాంఘికోన్నతకళా పాఠశాలల
జాతీయకళా పాఠశాలలఁగా మార్చనాలోచనము చేయంబూనిరి. వేయేల మహాత్ముఁడు
స్వరాజ్యహర్మ్యమునకుఁగాఁగట్టిన ప్రథమసోపానమునందుఁ బెక్కండ్రు పదంబులుఁ
బాదుకొనియెను. స్వరాజ్యనిధికిఁ జాలద్రవ్యము సమర్పించిరి. విత్తవంతులు వేలరూపా
యల నొసంగిరి. కృష్ణునకుఁ గుచేలుఁడువలె బీదలుసహితము పెక్కండ్రు శక్తివంచ
న లేకుండ స్వార్థత్యాగముం గావించిరి. అంగనలాభరణంబులనే యర్పించిరి. అన్నివి
ధములచేతను నమ్మహాత్మునియెడల నఖిలజనులును గృతజ్ఞతను వెలిఁబుచ్చిరి.

అచ్చటినుండి కాకినాడ ఏలూరు మున్నగు నగరంబుల కరిగి స్వరాజ్యనిధికిఁ జాల ద్రవ్యము ప్రోగుచేసియు నందఱిని ససహాయోద్యమమునకుఁ బురికొల్పియు మహాత్ముఁడు మా గుంటూరు మండలమునకు మరలెను. గుంటూరు పురంబంతయు గొప్ప యుత్సవమున కాస్పదమయ్యెను. వీథులన్నియు వివిధాలంకారములచే శోభిల్లెను. స్వరాజ్యము నేఁడే సంప్రాప్తించినటులఁ గానవయ్యెను. పట్టణంబంతయుఁ బందిళ్ళే. ఏకోటీశ్వరుని కార్యమునకైనను నింత వైభవము జరుగ నేరదు. ఏచక్రవర్తియరుదెంచినను నిందఱు జను లరుదెంచరు. బెజవాడలోనే పెక్కండ్రు మహాత్ముని సందర్శనము లభించినను మరల గుంటూరునకును గుంపులు గుంపులు రాఁగలిగిరి. రైళ్ళలో రవంత చోటు దొరకదయ్యె. మహాత్ముఁడు రాజధాని యంతయుఁ బరిభ్రమింప నెంచి పోవుచుండు టచే విశేషకాల మిందువసింపఁడయ్యె. అల్పకాలముననే యత్యంతానంద సంధాయకుఁడు కాఁజాలెను. ఈపురంబునఁగూడ ననేకు లత్యంతత్యాగశీలురై యాత్మసమర్పణకుఁగూడ నభ్యంతరము చేయరైరి. వైశ్యరత్నములును న్యాయవాదులును గొంతమంది సహస్రాధికరూప్యంబుల సమర్పించిరి. మహాత్ముండు మానినీమణి తోడను గుమారుల తోడను వచ్చియుండుటచే స్త్రీల కామహాత్ముని భార్యయెడలఁ బరమభక్తి యుదయించెను. ఆయమ స్త్రీ సంఘములోనికి వచ్చినంతమాత్రముననే శరీరమందలి యాభరణములనే చాలమంది సమర్పించిరి. ఎందఱెన్ని యిచ్చిననేమి. స్వరాజ్యనిధికిఁ గోటిద్రవ్యము కూడవలెనని మహాత్ముని సంకల్పము. కూడకేమి. కోటిద్రవ్యముఁ గూడును కోరిన కోర్కెయుఁ గొనసాగును. "సర్వంహి తపసాసాధ్యం" సర్వమును దపస్సుచే సాధితమగును. సదోపవాసరూపమైన సత్యాగ్రహవ్రతతపస్సుచేయుచు లోకోద్ధరణమునకై పాటుపడెడి స్వార్థత్యాగిచే నేది సాధింపఁబడదు. సర్వమును సమకూర్చు జగదీశ్వరుఁడు సపుత్రకళత్రుఁడైన మా గాంధిమహాత్ముని జిరాయుష్మంతుని జేయుఁగాక.

— విబోధనము. —

ఇపుడీ బెజవాడ పురంబునజరిగిన మహాసభాసన్నివేశమును బోలునది యెన్నఁడు నీదేశమున జరిగియుండదని యనవచ్చును. ఒకవేళ నాంధ్రరాజుల యత్యున్నతదశలో ౨౦౦౦ వత్సరములక్రింద జరిగియుండునేమోకాని యిటీవల జరిగియుండదని చారిత్రవిదులుకూడ నంగీకరింపక తీరదు. ఏశిల్పశాస్త్రప్రముఖులందఱును బహుకళాకోవిదులు. స్వార్థమును దృణముగాఁ ద్యజించిన ధీరులు. భూతదయాపరులు. భారతవర్షదుస్థితి పరిహారార్థమై బద్ధకంకణులు. తమయుద్దేశము నెఱవేఱుటకు నానావిధకష్టములు

సహించుటకును జీవరకుఁ బ్రాణములనైన నర్పించుటకును సంసిద్ధులగు స్థిరచిత్తులు ఇట్టిలోకోపకారుల దర్శనమున మనమందఱమును ధన్యులము. వీరిలో నాయకమణి యని యెన్నఁదగిన శ్రీగాంధిమహాత్ముఁడు సకల సద్గుణనిధియను సంగతి జగద్విదితము వీరిజగదుద్ధరణోపాయములన్నియును శాంతరసప్రధానములు. అప్రతిహతములు. వీరు పాశ్చాత్యనాగరికత వలనను వారివిద్యవలనను వారి సామ్రాజ్యము వలనను భారతవర్షమునకు సంభవించిన కష్టనష్టములన్నిటిని బాగుగా విమర్శించి జనులకు స్వసామర్థ్యము వలననే స్వరాజ్యస్వాతంత్ర్యము లభించుట కుపాయముల బోధించిరి. కాన వీరి యుపదేశము లంగీకరింపఁ దగినవి. వీరు చెప్పినట్టుల వర్తించుట ముఖ్యకర్తవ్యము. వీరు మహమ్మదీయులకును హైందవులకును బరస్పరమైత్రిని సౌభ్రాత్రముతోఁ బరస్పర ధర్మముల సహించి వర్తిలుండని బోధించిరి. ఏమార్గమునకుఁ దమతమమతాచార్యులు చెప్పినట్లు నియమపూర్వకముగా వర్తించినను బరస్పరమైత్రిగలిగి యన్యోన్య సహాయము చేసికొనుచు వర్తించుట కభ్యంతర ముండదని వీరి యభిప్రాయము. వస్త్రనిర్మాణము మొదలగు స్వదేశ శిల్పముల నశింపఁ జేసికొని ద్వీపాంతరములనుండి వస్త్రములఁ గొనుచు వారు పదార్థములకు ధరల హెచ్చించినపుడు వస్త్రధారణాదుల కిడుములఁ బడనేల యనియు వేన వేలు జనులు జీవింపెడి పనిని నూర్వురితో నొక యంత్రాలయము నెఱవేర్చుచుండఁగా వేలకొలఁది జనులు కూలినాలి దొరకక క్షుత్పిపాసాపహతులై నశింపనేలయనియు రాటములఁ బ్రతియింటను వ్యాపారింపఁజేసితిరేని లోకమునకు వస్త్రదారిద్ర్యము నశించుననియుఁ దాన మనదారిద్ర్యము కొంతతగ్గుననియు బోధించిరి. ఇట్టిబోధనములు వారియుపన్యాసముల వలనను వారియంగిండియా పత్రికావ్యాసముల వలనను దెలియనగును. మఱియువీరుస్పర్శదోషముకూడదనియు దాని నిరసింపవలెననియు బోధించిరి. వీరియుద్దేశము గ్రహింపక కొందఱు మందబుద్ధులు పంచములతోఁగలసి భుజింపుచు వర్ణసంకరకారకులై జాత్యంతరస్థులతో సంబంధము సేయసమకట్టుచు నిదియంతయు గాంధిమహాత్ముని యుద్దేశమనినుడువుచున్నారు. ఇదిగొప్ప పొరపాటు "సంకరోనరకాయైవ కులఘ్నానాంకులస్యచ" యను వాక్యముచే లోకగురువగు శ్రీకృష్ణుఁడు భగవద్గీతయందు వర్ణసంకరము నరకహేతువని బోధించెను. "శూద్రాన్నంసూతకాన్నంచ అభోజ్యస్యాన్న మేవచ, శంకితంప్రతిషిద్ధాన్నం పూర్వోచ్ఛిష్టం తథైవచ, యదిభుక్తంతు విప్రేణ అజ్ఞానాదాపదోపివా జ్ఞాత్వాసమాచరేత్కృచ్ఛ్రం బ్రహ్మకూర్చేనపావనం" అనుశ్లోకములచే శూద్రాన్నా

దికము బ్రాహ్మణుఁడు భుజింపఁగూడదని పరాశరస్మృతి ప్రాయశ్చిత్తకాండమునఁ
జెప్పఁబడినది. "యుగంయుగద్వయంచైవత్రియుగంచచతుర్యుగం, చండాలసూతికోద
క్యాపతితానా మధఃక్రమా" త్తను పరాశరస్మృతి ప్రాయశ్చిత్త కాండశ్లోకముననే
చండాలున కెనిమిదిగజముల యెడముగా బ్రాహ్మణుఁడుండవలెనని చెప్పఁబడియున్న
ది. శ్రు॥ తస్మాన్న జనమియాన్నాంతమియాన్నేత్పాప్మాన మన్వవాయానీతి॥ యనుశుక్ల
యజుర్వేదములోని బృహదారణ్యకోపనిషత్తు నందంత్యజనసంసర్గము కూడదని చెప్పఁబడి
యున్నది. "తస్మాత్తమంత్యంజనం నేయాత్ నగచ్ఛేత్ సంభాషణ దర్శనాదిభిర్న సంస్పృ
జేత్ తత్సంసర్గేపాప్మనాసంసర్గకృతస్స్యాత్ పాప్మాశ్రయోహిసః" యని శ్రీశంకరభగవ
త్పాదాచార్యులవారు దానికి భాష్యము వ్రాసియున్నారు. ఇంచుమించుగా నిటులనే
శ్రీరామానుజాచార్యుల వారును వ్రాసియున్నారు. ఇటుల వేదములలోనను స్మృతులలో
నను వచనములున్నవి. "శ్రుతిస్మృతీమమైవాజ్ఞే" యని భగవంతుఁడు చెప్పియున్నాఁడుగాన
సకల ధర్మములను గుఱితెలింగి ప్రాచీన సదాచారమును నెలకొల్పఁబూని పాశ్చా
త్య నవనాగరికపద్ధతులు భారతీయులకుఁ గూడదని బోధించెడి ధర్మసంస్థాపకుఁడని చెప్పఁ
దగిన గాంధిమహాత్ముఁడు వర్ణసంకరము దుస్సంస్పర్శము కర్తవ్యమని యెప్పుడును బోధిం
చియుండఁడు. దేశోపద్రవముసంభవించునప్పుడు ధర్మశాస్త్రమును వీక్షింపకయే యం
దఱు నొక్కుమ్మడిఁ బాటుపడి దేశక్షేమము సంపాదించుకొనవలెననియు నొక్క గ్రామము
తగులఁబడుచుండ నన్నివర్ణములవారును దగుసహాయముచేసి చల్లార్చినట్లే యిపుడు దేశము
గోల్పోయిన స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుట కందఱును వర్ణభేదములేక సహోదర
న్యాయముచే వర్తింపవలయుననియు హైందవులలో నన్యోన్యమును హైందవ మహ
మ్మదీయులును బరమార్థ లాభమునకుఁ దమ తమ మత గ్రంథములును మతా
చార్యులును జెప్పినటుల వర్తించుచుఁ బరధర్మసహిష్ణుత్వముఁ బరస్పర స్నేహమును వృద్ధి
పఱచుకొనుచుఁ దమతమ ధర్మములనాచరించుచు దేశక్షేమమునకన్నదమ్ములం బోలివ
ర్తింపవలెననియు స్పర్శదోషము కూడదను వీరిమాటకభిప్రాయము. వర్ణాశ్రమధర్మములా
చరించితీరవలెనని వారిదివఱకే యుపన్యసించియుండిరి. మహమ్మదీయులను మనసంఘము
లోఁ జేర్చుకొని బావులు మొదలగు వానిలో నీళ్లు దెచ్చుకొనుటకంగీకరించి గ్రామమధ్య
మున గృహములు కట్టికొని నివసించుటకుఁగూడ మనపూర్వికులు మొదలుకొని నేఁటివఱకును
మనమంగీకరించియుండలేదా. అట్టిమహమ్మదీయులు పంచములనిరభ్యంతరముగాఁ దమ
లోఁ జేర్చుకొనెదరు కదా. అట్టిపంచములకు మనమేల మహమ్మదీయులకిచ్చినయవకాశ
ముల నీయఁగూడదని కొందఱు శంకింపవచ్చును.

మహామ్మదీయులు దేశాంతరంబునుండి భరతఖండముపై దండెత్తివచ్చి శౌర్యధైర్యములచేఁబోరాడి జయముగాంచి పట్టణములలోనను పల్లెలలోనను సంఘమధ్యమున గృహములుకట్టినివసించి నప్పుడార్యులు శక్తిలోపముచేత విధిలేక దానినంగీకరించి యుండురు.అదిమొదలుకొని వత్సరములుగడచిన కొలఁది నది యాచారముగా నుదాహరింపఁబడుచున్నది. ధర్మశాస్త్రములందు మాత్రము మ్లేచ్ఛజనసంసర్గమును సహవాసమును పాపహేతువులనియే బోధింపఁబడి యున్నది, అట్టిసంసర్గములు గలిగినప్పుడు ప్రాయశ్చిత్తములును విధింపఁబడియున్నవి. ఇప్పుడైనను దొరతనము వారుగాని దేశనాయకులుగాని,ధర్మశాస్త్రములఁ బరికింపక ధర్మరక్షణ తత్పరులగు శిష్టులమాటల సరకుగొనక పంచములఁ గ్రామ మధ్యముల నివసింపఁజేసి బావులు మొదలగు వానిలోసంబంధముగల్పించినయెడల నెవరేమి చేయఁగలరు?శ్లో॥రాజా రాష్ట్రస్య కారణం॥ ధర్మస్య రక్షితా రాజా॥ అనికదా శాస్త్రముకలదు. అట్లు ధర్మ సంకరముకలుగఁ జేసినందువలనఁ గలిగెడిపాతకమునకు వారుబాధ్యులై యుండఁగలరు. ఒకవేళజనులు గత్యంతరములేక యట్టిచండాల సంసర్గమున కొడి గట్టికొన్నను నదిధర్మము కానేరదు. దానివలన దోషముఘటింపక మానదు. ధర్మాధర్మములు మానవబుద్ధి గ్రాహ్యములుకావు. కానమహామ్మదీయుల దృష్టాంతముచేఁ జండాల సంసర్గము కూడునని చెప్పుట యెంత మాత్రము సరియైనదికాదు. ఒకదోషమును దృష్టాంతముగా నిచ్చినంతమాత్రమున మఱియొక్కటి దోషముకాకపోవునా. ఇదిగాక సగరచక్రవర్తి గర్భమున నుండఁగా నతనితండ్రిని హైహయకాలకేయ రాజులు సంహరించి నట్లును వాసంగతిని యుక్తవయస్సు వచ్చినయనంతరమునసగరుఁడు గ్రహించి పితృఘాతకులగు హైహయకాలకేయుల నిర్మూలముచేసెదనని ప్రతిజ్ఞఁబూనియ సేనల సంహరింపఁగా హతశేషులాతని గురువగువశిష్ఠమహర్షి వద్ద కేకాంతమున వచ్చి"యీయన నిరపరాధులగు మమ్ములఁ జంపుచున్నవాఁడు మాకభయ మీయఁవలెనని ప్రార్థింపగా నాయన"సగరచక్రవర్తి ప్రతిజ్ఞను మానఁడు మీరుఁబ్రాణములందే తీపికలదేని కులభ్రష్టులై దేశాంతరగతులు కం"డనిబోధించెను.

అంతటవారలు శిరోముండనములఁ జేసికొని యజ్ఞోపవీతములఁ ద్రెంచుకొని గడ్డములఁ బెంచుకొని నానావిధవికృతవేషములతోఁ గులభ్రష్టులై దేశాంతరగతులై నట్లు విష్ణు పురాణమందొక కథగాన్పించుచున్నది. ఇందువలన దేశాంతరమునుండి వచ్చిన శిఖారహితులును లంబకూర్చులునునగు మహమ్మదీయులు శౌర్యధైర్యాది గుణములు గలవారలగుటచే క్షత్రబంధువులై యుండనోపుదురు. అట్టివారిసంసర్గమిప్పటి పంచమ

సంసర్గమంత పాపహేతువు కాకపోవచ్చును. ఆసంఘమునకు యవనులనియుఁ దురుష్కులనియు మొదటినుండియు నామములుగలవు. మహమ్మదనెడి మతాచార్యుని యనంతరము మహమ్మదీయులని వాడఁబడుచువచ్చిరి. ఎటులైనను నామహమ్మదీయులుగాని పంచములుగాని దేశక్షేమమునకై సోదరభావముచేఁ బాటుపడుటకును దమలోఁదమకు వైరములుమాని పరలోక సాధనములగు తమ మతధర్మములను మతగ్రంథములును మతాచార్యులును జెప్పినట్లువర్తింపఁజేయుటకుఁగాని గాంధిమహాత్ముఁడు చెప్పిన దైనభ్యంతరమును లేదు. (శ్రీశంకరాచార్యులు కాశీక్షేత్రమున సంచరించునపుడొక చండాలుఁడు కనుపించఁగా వానిని దూరముగాఁ బొమ్మని యాజ్ఞాపించెను అప్పుడాతఁడు తనయొక్క బ్రహ్మజ్ఞానసంపదను గొంతకనఁబఱుపఁగా నిట్టిజ్ఞాని యేకులపువాఁడైనను నాకు గురువుతో సమానుఁడని వారుకొన్ని శ్లోకములఁజెప్పిరి. ఇటులనేరామానుజాచార్యులును బ్రపన్నులగు కొందఱు జాత్యంతరస్థుల నాళ్వారులని గౌరవించినట్లు కూడఁగనఁబట్టును. ఈకథలనాధారముగాఁ జేసికొని మతాచార్యులును జండాలసంసర్గము నంగీకరించిరని కొందఱు నుడివెదరు. అది యవిచారితరమణీయము చండాల సంసర్గము నిషిద్ధమేకానియెడల మొదట శంకరులేలనిషేధించిరి. జ్ఞానియగు వానికి జాతిదోషములు లెక్కింపఁబడవనియు వాఁడు గౌరవార్హుఁడనియునే వారి తాత్పర్యము గాని వాని ముట్టుకొనవలెననికాని వాని యన్నము భుజింపవచ్చునని కాని కాదు. అటులే యైనయెడలఁ బ్రపంచమున నెల్లెడలను జండాల స్పర్శనిషేధమే నేఁటివఱకును లేక పోవును. ధర్మమూర్తులును జగద్వ్యవస్థాపకులును నగు శంకర రామానుజాది మతాచార్యులు వెనుకఁజూపఁబడిన శ్రుతిస్మృతులకు విరుద్ధములగు చండాల సంసర్గాదులంగీకరించి యుండలేదు.

ఒకవేళ దేశనాయకులకుఁ గోపమువచ్చునని వారికారుణ్యమును బడయఁగోరిన శ్రీద్వారకా పీఠాధిపతులును కరవీరపీఠాధిపతులును స్పర్శదోషములేదని నుడివిన నావాక్యమును బాటింపఁదగదు. పీఠాధిపతులకుఁగూడ నియామకములగు శ్రుతిస్మృతులు స్పర్శదోషము నిరోధించుచుండ వాని యాజ్ఞనుమీఱి యెవ్వరుచెప్పినను నావచనముబహిష్కరింపఁదగినది. కనుకనే, శ్లో॥ శ్రుతింపశ్యంతిమునయః స్మరంతిచతథా స్మృతిం, తస్మాత్ప్రమాణముభయం ప్రమాణైః ప్రమితంభువి, యోవమన్యేతతేతూభే హేతుశాస్త్రాశ్రయాన్నరః, ససాధుభిర్బహిష్కార్యో నాస్తికోవేదనిందకః॥ అనిసర్వజ్ఞుఁడగుమనువునుడివెను. ఓమహాజనులారా! భరతఖండాభిమాని దేవతయని చెప్పఁద

గిన శ్రీగాంధి మహాత్ముఁడు చెప్పినట్లే విదేశవ్యాపారముల నణఁగఁద్రొక్కి వస్త్రములు మొదలగువానిఁ దమంతటఁదామే నిర్మించుకొని పరాపేక్షలేక మితవ్యయులై వర్తింపుఁడు. దేశవిపత్తుసంభవించినప్పుడు స్వగృహములసరకుగొనక నుప్పుదియొక్కకోట్లభారతీయులు నొక్కదేహముకైవడిఁ బాటుపడుఁడు. ఇదియే గాంధి మహాత్ముని యుపదేశముయొక్క సారము. అనవసరములగు పంచమస్పర్శాదుల జాతిధర్మములలోఁ బ్రవేశపెట్టుట వారితాత్పర్యమై యుండదు అందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. పరలోకనష్టముగలదు. మనభారతీయులలోని పరలోకప్రధానములగు ధర్మసేతువులు తెంపివేసి యితరదేశస్థులవలె మనమును మనుష్యమాత్రులమై యుంటిమేని బ్రతికియుండినను జచ్చినవారలమే. స్వరాజ్యముకావలెనను మాటకుస్వవర్ణాశ్రమ ధర్మముకావలెననియే యర్థము. మానవజన్మమునకుఁగూడు గుడ్డలు సంపాదించుకొనుటయే ప్రయోజనముకాదు. పారలౌకిక ధర్మముసంపాదించుకొనుట పరమప్రయోజనము. అట్టిసదుపాయములు పరరాజుల పరిపాలనమువలన మనకుఁదగ్గినవి. స్వరాజ్యమువలన నిట్టి లాభములు వేలకొలఁది మనకుఁజేకూరును. కనుక నిట్టిస్వరాజ్యప్రాప్తికై యెన్నియిడుముల సహించినను సహింపవచ్చును. ఎంతద్రవ్యయమునకైన నోర్వవచ్చును గాన నీమహాత్ముఁ డుపదేశించినసహాయ నిరాకరణము మొదలగు శాంతి పూర్వకములగు నుపాయములు దేశోద్ధరణ హేతువులనియే మాయభిప్రాయము.

పరలోక సాధనములగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నశింపఁజేసి వర్ణసంకరమును గలుగఁ జేయఁదలఁచునెడల నట్టివారియుపదేశము శిష్టుల కగ్రాహ్యమగును. అట్టి స్వరాజ్యము భారతవర్షోన్మూల నహేతువగును. కనుక ధర్మమూర్తి యనఁదగిన మహాత్మగాంధి గారు పరస్పరవైమత్యములఁ జెందక యందఱును నొక్కుమ్మడి దేశక్షేమమునకై పాటుపడుఁడని చెప్పినవాక్యము మనమవశ్యమంగీకరించవలెను. పరలోకప్రధానమగుధర్మము శాస్త్రానుసారము నడపుకొనవలెను. ఇట్టి గాంధిగారియుపదేశము నైకకంఠ్యముచేమహాజనులాచరించెదరుగాక. ఇట్టిదృఢ సంకల్పమునుమనహృదయములలోనీశ్వరుండు నెలకొల్పిస్వరాజ్యము నొసంగుఁగాక. ఇట్లు శ్రేయోభిలాషి

1-4-2 మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి సోమయాజి

స్వ రా జ్య స మ స్య.

ఇదియుఁ బ్రకృతము భారతీయులచేఁ గోరఁబడియెడి స్వరాజ్యమును గూర్చి వ్రాయఁబడినదియే కాని పైన వ్రాయఁబడినదంతయు వచనరూపమునను౦డ నిది పద్యరూపమున నుండుటయే కాక మనరాజ్య మీస్టిండియా కంపెనీవారి వశమైనది మొదలుకొని నేఁటివఱకును జరిగిన ముఖ్యాంశముల నన్నిటిని దెలుపఁగలదియై యున్నది. ఏతద్గ్రంథకర్త సత్యహరిశ్చంద్రీయ సాత్రాజితీయాది నాటకకర్తయై యాంధ్రదేశమునఁ జాలవన్నెగాంచియున్న బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి ఈయనకవిత్వము రుచిచూడని రసికలోకమే యుండనప్పుడు నేను విశేషించి వ్రాయుట పిష్టపేషణమని విడిచెద.

స్వరాజ్యమభిలషించెడి భారతీయు లవశ్యము చదువఁదగిన గ్రంథంబై యున్న యది వేయేండ్ల మొదటినుండియు భరతవర్షమున నున్న సుస్థితియు వర్తమానకాలపు దుస్థితియు నీగ్రంథము తెల్లముం జేసెడిని. అందలి పద్యంబు లన్నియు నమృతగుళికలేయైనను గ్రంథవిస్తరభీతిని గొన్నింటిమాత్రము చదువరులకు రుచిఁజూపెదము. దీని టైటిలుపై లోకోద్ధారకులగు లోకమాన్యబాలగంగాధర తిలక్ మహాత్మగాంధిగార్ల ఫోటోలును దీయఁబడియున్నవి. దీనివెల 0—4—0 వలయువారు గుంటూరు చంద్రికా ముద్రాక్షరశాలకు వ్రాసికొనవలెను.

సీ॥ సరసీతటాక నిర్ఝర దీర్ఘికల కేమి కలవనేకములు యోగ్యములు నదులు
అనుపమానములు లోహనిధానముల కేమి కలవు నానారత్న నిలయఖనులు
వివిధద్రుమకుడుంగ విపినంబులకు నేమి కలవు సుక్షేత్రపంటల పొలములు
శమదమాస్పద మునీశ్వరుల పల్లెలకేమి కలవు భాగ్యైక భోగ్యములు పురులు
గీ॥ పావనస్వచ్ఛగల కృషీవలుల కేమి కలరు నానా పరిశ్రమకుశలులు జనులు
శాంతికాధ్యాత్మిక ప్రభాభాగ్యమొక్క భరతజాతికెగాక యెవ్వరికిఁ లేదు॥

సీ॥ చాణక్యనీతితారాణ్యగా జంద్రగుప్తాది మౌర్యులు దేశమేలయునాఁడు
పరహింసవలని దేవత్వమేనిఁ ద్యజించు ఘనుఁడశోకుఁడు ప్రజల మనుపునాఁడు
జాతికవిత్వ విద్యాతత్త్వవర్ధనుండైన హర్షవర్ధనుండేలునాఁడు
కాకతీయాది సత్క్షాత్ర వంశప్రభుల్ నిరతి దేశంబుఁ బాలించునాఁడు
గీ॥ కృషియు, నానాపరిశ్రమల్ వృద్ధిఁజెంది నావికావర్తకము మహోన్నతివహించి
భవ్యవిభవానుభవమున భరతభూమి నాగరికతకు బ్రథమగణ్యముగనుండె॥

సీ॥ గతియింపలేదు లోకఖ్యాతమైన డక్కామల్లు నేతమగ్గములపనులు
కడముట్టలేదు బంగాళంబులోని మేల్వలి పెంపుఁ బట్టుపుశ్వాలువపనులు
చెడిపోవలేదు వాసింగన్నయా సామ సురభిరంగి పరిశ్రమములవృత్తి
నశియింపలేదు నానాసాగరములలోఁ గ్రాలుహైందవ నావికాచయంబు
గీ॥ ప్రబలమొగలాయి సామ్రాజ్యభానుబింబ మస్తమించెడినందాక నస్తమింప
నొచ్చదశనున్న దేశభాగ్యోదయంబు సమసె నీస్టిండియా వణిక్సంఘశక్తి॥

సీ॥ దుర్గంబులుగ మాఱెఁ దొలుత వాణిజ్యంబు కొలువుఁగట్టిన సరకుం గొట్టార్లు
మందు సామగ్రిగా మాఱె గిడ్డంగులందుంచు వర్తకవస్తుసంచయంబు
వీరసైన్యంబుగా మాఱెఁ గర్మాగార మునఁ గాచుచుండు కావలిజనంబు
చారలోకంబుగా మాఱె వ్యాపారంపు టాసుగండీయులు దుబాసుగాండ్రు
గీ॥ రాష్ట్రపతులైరి యిచట వర్తకమునడుపు ప్రతినిధు లనంతరము ప్రాచ్యభారతీయ
సంఘకర్తలె మనకు రాజ్యంబునకును భర్తలైరిట బహువిధోపాయములను॥

సీ॥ రాటముల్వడకు నారాటంబు లుడివోయె ముసలమ్మలకుఁ బనుల్ మూలఁబడియె
నేతమగ్గముల సంగాతంబు లుడుగయ్యె సాలెవాండ్రల పొట్ట సన్నగిల్లె

కొలిమితిత్తి దుకాణములు క్షీణమైపోయెఁ గమ్మతీకంపు బింకమ్మడంగ
నానాపరిశ్రమల్ నాశంబులై పోయెఁ గూలినాలిజనంబు గూలిపోయె

గీ॥ చేతిపనులెల్ల మిల్లులచేతసాగు పాపినాగరికంబిందు దాఁపరించి
కోట్లపనివాండ్ర స్వేచ్ఛతోఁ గూడుపోయె కఱవు నుసికొల్పె బహుళకుఁగాలమయ్యె

సీ॥ తన కార్మికాయుతనములఁ గూలికిఁ గాక తనయిచ్ఛనొకఁ డింటు మనికితగదు
తనకు నైపట్టు దారము చేయుటయె కాని యదివస్త్రముగఁ జేసియమ్మఁదగదు
తనయోడలే పదార్థములెత్తఁజనుఁగాని యుచటివాసీనకే యొఁగఁజనదు
తనకెత్తా మిప్పించు ధరకె కా కేడియుం కొకరికి స్వేచ్ఛ నమ్ముకొనరాదు

గీ॥ తనకులాభించి యిటఁ బరిశ్రమములెల్ల సనుయొటకునెన్నియెన్ని యత్నములు వలయు
నన్నియుంబన్ని దేశభాగ్యంబుగొనియె సరవి నీక్షిండియా వణిక్సంఘ మపుడు॥

సీ॥ పాంచాలికా పరాభవసంభవంబైన యాగ్రహంబు ప్రతిష్ఠితాగ్ని గాఁగ
ఆలీసహోదరుల్ లాలా పటేలాది దేశబాంధవులు ఋత్విజులుగాఁగ
ఆసేతు శీతాచలాంతరస్థంబు భారత జాతి హోతృవర్గంబుగాఁగ
ధర్మసంస్థాపనార్థం బుద్భవించు గాంధి మహర్షియే యుపదేష్ట గాక

గీ॥ పటుతరాధర్మమే యిందుఁ బశువు గాఁగ కాలపురుషుఁడే యాజిగాఁ గడఁగు నీమ
హాధ్వరమునకు సలుపుఁడో యార్యులార!, యాగసామగ్రి కొఱకు నాత్మార్పణంబు॥

శా॥ ప్రాజ్యంబైన స్వరాజ్యయాగక్రతువున్ బ్రాపించు సర్వప్రజా
భోజ్యంబియ్యది లేవిటన్ కులమతంబుల్ భేదముల్ దీనికై
త్యాజ్యం బొక్కటియే యదే మనిన హేయంబైన పేరాసక
ర్మజ్యేష్ఠుల్ వెఱపేల నిశ్చయమతిన్ రండాత్మ లర్పింపఁగన్

శా॥ ఏనాఁడీ మిడిమేలపుంజనువుకై యీజాతి యాశించెనో
ఆనాఁడే నశియించె వృత్తులును శిష్టాచారముల్ ధర్మముల్
జ్ఞానం బన్నది గేహదాస్యమున దీనంబైనన్ లేచి నేఁడే శుచి
స్నానంబుం బొనరించి కైకొనుఁడు స్వాతంత్ర్యాలంకృతిన్॥

మ॥ అనుమానింపకుఁడొక్కయేటనె స్వరాజ్యంబే మ సాధింతు నె
ట్టన నామార్గముఁబట్టి రండనిభరన్ ఢంకా బజాయించి చా
టిన గాంధీభగవానువాక్యముల నూటిన్ నమ్మి దీక్షామతిన్
చనుదెం టాదట సేమిలాభము? పరీక్షాభ్రాంతి యింకేటికిన్

శా॥ నన్నిశ్చేయమిదే ప్రపంచమున ధర్మస్థాపనార్థంబు సా
క్షాన్నారాయణమూర్తియే మరల నీగాంధిస్వరూపంబుగా
వెన్నాఁడా జగదేకనాయకుని వాక్యాల్ వేదముల్ భక్తిమైఁ ద
న్నామంబొకమారు స్మరింపుఁడమితోత్సాహంబు వీఁకయ్యెడిన్

చోరపంచాశిక

కం॥ చోరులవిధమే నేఁబది యాఱుపద్దెముల నేర్చినంతను జెప్పెదీ
వారిని చెవిలోమాత్రము జేయుచుమిఁక దయ యెటున్న సీతారామా ॥

కం॥ కొందఱుపందలుభువిలో బందులవలె మ్రింగుచుంద్రు పరులది రుచిగా
ముందర జముశే గాసిం జెందెదమని తెలియలేరు సీతారామా!॥

కం॥ లోయక యిది మిక్కిలియు న్యాయమటంచాదిలోన ననదయగుచు నీ
హేయపుఁబనులనొనరిచెడి నీయనరేబుధులువాని సీతారామా!॥

కం॥ గట్టిగ గట్టినమాటల నెట్టోవిడఁదీసి దొంగిలించినమాత్రిం
దిట్టరి చూచినమీఁదటఁ జెట్టచెఱుగ యనుచువాని సీతారామా!॥

కం॥ పరువుఁ బ్రతిష్ఠయు మదిఁ గనికరముం బోద్రోచి పెద్దకఱవేరాని
సరసులు మాడివిత్తురె యచ్చెరువుఁ గాను నటులుందక్క సీతారామా!॥

కం॥ కపటమ మహాత్ములటంచును గనఁ డాత్మీయులనటించుఁ గనఁడు పరులటం
చును జే మాటికిముడి వేసినసిగ్గిఁడి మొండికట్టె సీతారామా!॥

కం॥ కూటికిరమ్మనియొన్నియొ మాటలుమంచివిగఁ జెప్పిమతకరియగుచున్
మాటలువారించుచెనటికిఁ జేటులురాకున్నె ముందు సీతారామా!॥

కం॥ ఈకాయముసతమనుకొని యేకాలము నదరుబెదరు నెఱుగక కటకట! యే
వో కూడులు దినుచుందురిసీ కాల్పనె వారిబ్రతుకు సీతారామా॥

కం॥ మాయూరెయొంతటికైనను. లోయఁదుదుజన నుఁడులోన లోపలఁదివలెన్.
మాయలుపచరించును జీచీయనినను సిగ్గుపడఁడు సీతారామా!

కం॥ హెచ్చగుదారిద్ర్యంబున బచ్చెపుదొంగగుచు భువినిబ్రతుకుటకన్నన్
మెచ్చఁగఁబెద్దలువాఁడికఁ జిచ్చునఁబడి చావమేలు సీతారామా!

కం॥ సతులకు సుతులకునైధన మతి [శయముగ గడనఁజేతు రా] యాసతులున్
సుతులున్వత్తురె తనతోఁ జితిఁ జేచెడికాలమందు సీతారామా!

కం॥ మంచిగమాటలఁ జెప్పుచు మంచిగఁదనునమ్మ నట్టిమాన్యులమాటల్.
గొంచెముఁ గనియట్లుంటన వంచెడి కాలమునఁగాదె సీతారామా!

కం॥ చుట్టాలమురపున్మని వాగ్గట్టినముడివిప్పి సొమ్ముగై కొనఁజేతుల్
కట్టా! యెట్టాడునొక్కో చిట్టపురాయా మనస్సు సీతారామా!॥

కం॥ బ్రతికినరోజులు మంచిగ. బ్రతుకవలెన్ లేక నూతఁబడవలె రాతిన్
గుతికకుఁగట్టుక యింతకు క్షితివేఱ్గతిలేమలేదు సీతారామా॥

కం॥ చేయుటొ పెద్దల పూజలు చేయుటొ నానావ్రతములుచేయుటొ క్రతువుల్
చేయుటొ దానంబు లరయ! చేయుట యీదొంగతనము సీతారామా!॥

కం॥ ఎగ్గనితలఁపక మదిలో బ్రెగ్గడలదె మాట దడవి పెంబోతువలెన్
బెగ్గలిక నుడిగి తిరిగెడు సిగ్గెట్టులేదొ తనకు సీతారామా॥

కం॥ గడనకుఁ బెద్దలమాటలు దడవుటయేకాక మంచిదారులలేదే
నడపీనుఁగనుచుఁ దిట్టరె చెడమడనరుఁ డిట్లుమెలఁగ సీతారామా!॥

కం॥ కొందఱు కన్నపుదొంగలుఁ గొందఱునగకత్తిరించుకొనువా ర్పగటే
యిందఱిలోబలువాసిం జెందెనుముడివిప్పుదొంగ సీతారామా!॥

కం॥ ఏజాతిపురుషుఁడైనను నీఁజాలినవాడెమేటి యితరులసొమ్ముల్
గాఁజేయువాడె యధముఁడు నీ జాతులతోఁ బనేమి సీతారామా!

కం॥ మంచికొలఁబునఁబుట్టిన మంచిగఁ బెఱిగినను ద్రవ్యమంతుండైనన్
సంచితకర్మం బునను నశించెడిగుణ మబ్బునుగద సీతారామా!॥

కం॥ సచ్చరితుల విత్తంబులు విచ్చలవిడిఁ దినుటకన్న వేర్గతిలేదే
యిచ్చంబెత్తఁగరాదే వచ్చెరఁ జూరాదె లేక సీతారామా!॥

కం॥ ఎల్లరుఁ దనుఁ జీచీయను పిల్లదముంజేసి యాడి ప్రల్లదము లరయ!
చెల్లునె సేర్పున నమ్మక చెల్లమటే మెలఁగనిసి సీతారామా!

కం॥ కనుమూసి పాలుద్రాపుచుఁ దను నెఱుఁగరటంచుఁ బిల్లి తలఁచినమాడ్కిన్
గనుగప్పి దొంగపని సేసినఁ గనరంచెంచు జడుఁడు సీతారామా!॥

కం॥ ఘనమునుజూచిన నెంతటి ఘనులకు విపరీతబుద్ధి కలుగు నిజముగా
మనుజాధములగు నెక్కటిచెనటులకుం బుట్టుటెంత సీతారామా!॥

కం॥అయ్యగారికిఁ దిరునామముఁ బయిలోడక పెట్టు నాలిముచ్చులకనువి
స్మయమేలా పరులయెడన్ జయిరాదే దొంగపనికి సీతారామా॥

కం॥పుట్టుకరేఁ సేచెల్లదరో పుట్టియు నేర్చెదరొ యీనిపుణతను ముడులన్
గుట్టుగవిప్పుట యందునఁ జెట్టలకుఁ బ్రతిష్ఠలేల సీతారామా॥

కం॥ఏవాసివన్నె నెఱుఁగని దేవన్నకు వట్టి పరమదేబెకు నీతుల్
వేవేలు సెప్ప నబ్బునె చేవాటుతనంబుగాక సీతారామా॥

కం॥లొగ్గిడితిండులు దినుచున్న గ్గింతయుఁలేక తిరుగు హీనుల గనఁగా
సిగ్గగుచున్నది వారికి సిగ్గేలా లేదొ లోనసీతారామా॥

కం॥ ఎనయఁగా నన్నిట దొంగయుఁ గన మానిసివంటివాఁడె కానీ నిలువె
ల్లనుజక్కఁగఁ బరికించిన వేఱొకసేల చూపు సీతారామా॥

కం॥ చేతుల దొంగతనాలను సేతురుకొంపలను గూల్చ నీకహాఁ మెనా
బూతులు దిట్టెద రహా! యీ సేఁతల కేమనఁగవచ్చు సీతారామా॥

కం॥ ముచ్చుతనంబున నెంచుట హెచ్చుగ ద్రవ్యంబుగూర్చ నిదిపాసఁగదు తా
ఱ్ఱచ్చెలగొట్టెద రడిగినఁ జెచ్చెర నేమెఱుఁగననిన సీతారామా॥

కం॥ బొక్కలుద్రవ్వి గణించుట కక్కురితియుఁ గాని తీయఁ గలకాలంబుఁ
జిక్కాని రొక్కము చూచినఁ జిక్కులఁబడనౌనుగాని సీతారామా!॥

కం॥ పన్నుగ మూడివిప్పుటలకుఁ బన్నుగడ ల్పన్నవచ్చుఁ బ్రక్కలు విటుఁగన్
దన్నెద రెన్నటికైనను జిన్నతనమువచ్చుఁగాదె సీతారామా!॥

కం॥ ఇక్కడి వారినికన్నులు మొక్కులముగఁ గప్పినను జముని నయనంబు
లెక్కమెకప్పఁగ నాతఁడు చెక్కులుగాఁ గోయుఁగాదె సీతారామా!॥

కం॥ నలుగురిలోఁ దలయెత్తుట కలదే యీజన్మమునకుఁ గలబందుగులో
చులకనగాఁ జూడరె జేజెలుమెత్తురె మెలఁగనిట్లు సీతారామా!॥

కం॥ ఎన్నడు నమ్మరు నవలా మిన్నలపొందులనుగోరి మెలఁగెడి చెడు దం
దన్నను గడు మూడివిడుపుంజిన్నెలుకలవాని నెవరు సీతారామా!॥

కం॥ ఏవారలు నిరసింతురు ఛీవాటులుగల్గు వచ్చుఁ జిన్నతనంబుఁ
బావాలదెబ్బలోదవును చేవాఁడితనంబు గలుగ సీతారామా॥

కం॥ ఆలికి నన్నము పెట్టుట చాలగ భరమయ్యెనేని చౌర్యముకన్నన్
గూలికిఁబోరాదే యది శీలమునకుఁ దక్కువగునె సీతారామా!॥

కం॥ ఇలదిన మెతుకులకఱవై మలమలమాడినను జాలమాడెద రిటు పె
ద్దలవిత్తము దొంగిలి గాసిలఁజేతురె మానవులు సీతారామా!॥

కం॥ పలువిధముల నార్జనమును సలుపుదురు నిజంబు దెలియఁజాలక యనరుల్
కలకాల ముండునేసిరి శిలలే చావుండుటకును సీతారామా॥

కం॥ ఎప్పుడో యేరోజుననో దప్పదుచా వెంతటి సరదారులకైనన్
దప్పక యిదె వచ్చెదనని చెప్పదుకద మిత్తి యెపుడు సీతారామా!॥

కం॥ ఇంతటిభాగ్యంబునకే యెంతటిద్రోహములనైన హీనులు చేతుర్
చెంతనె మృత్యువు కలదని చింతిల రదియేమొకాని సీతారామా॥

కం॥ చెంపలు గొట్టిన నోటన్ బెంపలు గాండ్రించి యుమ్మివేసినఁ గానీ
తెంపునఁ దలఁగొట్టిన లజ్జింపఁ డిఁకేమనిన ఖలుఁడు సీతారామా !॥

కం॥ మాటలు గాలికిఁ బోవును మాటలదొంగిలిన బెండ్లమును బిల్లలుఁ దా
బూటలుపడి తినవచ్చును జేటున కేమనును ఖలుఁడు సీతారామా!॥

కం॥ ఏరికి బల్ హైలపు వికారపుఁ జేష్టలును జాలఁ గండ్లకుఁ బొరలుచున్
గూర్చిరపుఁ జేష్టలు కాలము చేరువయగునపుడ పుట్టు సీతారామా॥

కం॥ తీఱదు ఋణము దరిద్రతదీఱ దితరధనము నెంత దిగమ్రింగిన హా
తీరు ఋణము చుట్టాలకుఁ జేరి ప్రభువు లింతవినిన సీతారామా॥

కం॥ ఎవ రెన్నినుడులు సెప్పిన సవరణగా వెప్ప దుష్టజనుల గుణంబుల్!॥
సవరించికట్టినా నెసని వెదుళ్లను గుక్కతోఁక సీతారామా !

కం॥ చేఁదును మనుజాఁడు దిన నాచేఁదాతనిజంపుఁ బుడమి జేజెలధనమున్
చేఁదూరక పోనేరదు చేఁదందతి ప్రాణములను సీతారామా !

కం॥ పాలునిద్రవ్యము బ్రిణయంబొరగఁదిన వంశమునకు హానికదా యా
పాడు దగాఁ జేసి [ధనముఁ] జేరుచుకొన నేమియగునో సీతారామా !

కం॥ మొంచికిఖండి యువన్నియు గుండెల కెగఁదట్టి కఫము గుటగుటయనునాఁ
డొండెను దెలిసికొనుం దనుజెండెడు నాఁడొండె యముఁడు సీతారామా !

కం॥ ఎన్నినుడు ల్వాఁగిన నవియన్నియు నొకయుప్పుగల్లుకైన న్రావం
జెన్నుచు దుష్టుఁడు దనపనిఁ జెన్నుగఁ జేయుచు నెయుండు సీతారామా !

కం॥ ఎప్పుడుఁ దుచ్ఛపుఁబనులే తప్పక సేయుచును బుధులు తగదన నెవియో
యొప్పుగ పిరంగనీతులఁ జెప్పు నిరుదలలశిఖండి సీతారామా !॥

కం॥ లాగ్గిడిపనులం జేయుచు దగ్గతి యుదితగు నెయున లడాయికిలోనై
బగ్గునపుండును నించుక సిగ్గగ్గునెఱుంగలేఁడు సీతారామా !॥

కం॥ కస్తూరితికి లోనగుచున్ గక్కినకూడులను మెక్కి కార్లలు చెడియా
కుక్కల కెనఁ దప్పొప్పులు చిక్కానె తస్కరతతప్ప సీతారామా!

కం॥ మునిముచ్చు తననుచేతను ధనమునుగడియించు కంటెఁదగురీతినినీ
యునదలుగడింతురే చచ్చిన నేమైమైనగాని సీతారామా!॥

కం॥ తద్దయు నే ముడివిప్పుల మొద్దులకును బుద్ధికలుగ ముఱిఁజేసిన యీ
పద్దెములను నర్పించితి సెద్దను బరికించికనుము సీతారామా!॥

చింతలపాటి రామమూర్తి శాస్త్రి

ఆ॥ శివసమానమైన శ్రేష్ఠమౌ దైవంబు గంగ ననుకరించు ఘననదియును
దయకుఁ దుల్యమైన ధర్మంబు హింసకుం దులితమైనపాప మిలను గలదె,, ౧౪౮

వ॥ అనిన విని పరలోకభయాతురుం డనఘుండే నహింసాస్వరూపంబు సకృత్స్నం
బుగఁ దెలిసికొనఁ దలఁచినవాఁడనై ౧౪౯

క॥ "అనఘా! పెద్దలవలనను వినియుండినవాఁడ నొక్క విషయము మును నే,
జనపాలురు వనమున మృగహననము గావించి పొందరఁటకద యఘముల్, ౧౫౦

క॥ మాంసము చిరజీవితమును మాంసలతయు నొసఁగు ననుచు మఱిమఱి దానిన్,
శంసయొనర్తురు వైద్యులు, హింసాకర్మంబు లేక యెట్లది పొసఁగున్, ౧౫౧

క॥ కావున నీవిషయంబున నీవ వచింపంగవలయు నిశ్శ్రేయసమై
తా వెలయునట్టిపద్ధతి, యావిధమున నడతు నే నిరాటంకముగన్" ౧౫౨

క॥ అనుటయు నపూర్వపురుషుఁ డిట్లను "నట్లనఁబోకుమయ్య, యయ్యది మాంసా
శనులగు నసాధువులమత, మెనయుం బాపంబు వారి నిప్పనివలనన్, ౧౫౩

క॥ అక్కట! క్రూరాత్మకులయి యక్కటికము లేక మాంస మనవరతంబున్
మెక్కెడి మూఢులకౌ స్థితి మిక్కిలి శోచ్యతమ మగును మేదినిలోనన్, ౧౫౪

క॥ కా దెలిచి యాయురారోగ్యాదులకుం గారణంబు క్ష్మామరవర! దు
ర్వాదమిది, విను వచించెద నీదానికిఁ దగిన మంచిదృష్టాంతంబున్, ౧౫౫

క॥ పొలసుం దిండులలోనను గలరల్పాయుష్కు లవని, గలరు సరోగుల్,
కల రొక్కించుకయైనను బల మంగములందు లేక పనవెడివారల్, ౧౫౬

చం॥ పొలదినకుండనుండు నరపుంగవులందును నెందఱో భువిన్
గలరు చిరాయువుల్, సుదృఢకాయులునుం గల, రామయాప్తి లే
కలరెడివారుగూడఁ గల, రందున దానికి దూరమందవ
ల్లిలవలె నెల్లవారు మహిదేవవరేణ్య! కృపావిశిష్టులై, ౧౫౭

ఆ॥ ఎవఁడు బ్రదుకఁ దలఁచి యిలనుండు జంతుల యూరువులను మెసవు నెసక మెసఁగ
వాఁడు ఘోరనరకవాసియై యాజంతుపటలిచేత నమలఁబడుచునుండు, ౧౫౮

క॥ ఒదవదు నంజాడు తృణమున, నొదవదు కాష్టమున, మఱియు నొదవదు శిలలో,
నెదొయొకజంతువు వాతమగు పిదపన యదియొదవుఁ గాన విడఁదగు దానిన్ ౧౫౯

ఉ॥ కాలికి ముల్లు గ్రుచ్చుకొనఁ గష్టమగున్ మన, కట్టిబాధ భూ
తాళికి నుండు శస్త్రములఁ బట్టి భువింబడఁద్రోసి కోయఁగన్,

నేలబహూకృతులింక, నిదియేకద మాంసము వర్జనీయమన్
గోలమునా నిదర్శనము కుంభినినిర్జర! యట్లుగావునన్ ౧౬౦
క॥ తమతోడం బోల్చుకొని యీక్రమమున భూతముల నెల్లం గనుఁగొనవలయున్,
దమశక్తికొలంది వానిని శ్రమపెట్టక ప్రోవవలయు సజ్జనతతికిన్, ౧౬౧
సీ॥ అఱకఁ గుత్తుకఁ గోయునటువంటివాఁడును నద్దానికనుకూలుఁడైనవాఁడు
ఖండఖండంబులు గావించువాఁడును నంగడిం గూర్చుండి యమ్మువాఁడుఁ
గ్రియధనంబునొసంగి కైకొనువాఁడును వలయువిధంబుగా వండువాఁడు
వలసినవారికి వడ్డించువాఁడును దినిలెస్సఁ "దృప్తోస్మి" యనెడువాఁడుఁ
దలఁప నెనమండ్రుగూడ ఘాతకుల, మఱియు నర్థమునొసంగి భక్షించి హత మొనర్చి
క్రయిక ఖాదక ఘాతక త్రయ మొనర్చువధము త్రివిధంబరయ యన్యవిధముఁ దనరు,
ఆ॥ గర్భమునను మదిని గాయంబుచేతను నెవఁడు హింససేయఁడించుకేని
వాఁడు మృతిజరావివర్జితంబైన యత్యున్నతంపుఁబదము నొందఁగలఁడు, ౧౬౩
తే॥ శాకమూలఫలాహృతి జరుపుకొనుచు బ్రహ్మచర్యవ్రతస్థుఁడై పరఁగుచున్న
యట్టివాఁడు నహింసకుండందుఫలము నంద నేరడు సర్వంసహామరేంద్ర! ౧౬౪
క॥ ఒక్కఁడు వర్షశతంబులు మిక్కిలి తపమాచరించు మేదినిలో, నిం
కొక్కఁ డహింసకుఁడయ్యెడు, నెక్కుడు వీరిరువురం దహింసకుఁడే యౌ, ౧౬౫
కం॥ ఎడఁద దయామయమగు నెడఁ బడయంగా రానియట్టి బలుకోరిక యున్
బడయంగఁగలఁడు మానవుఁ, డడుగం బనిలేద యేతదర్థము నింకన్, ౧౬౬
చం॥ తలఁచినచోటికెల్లఁ జను దండివిమానము నెక్కి దేవతా
లలనలుఁగొల్వ నూర్వరు విలాసముతోడ చిరంబునందుఁ దా
మెలఁగుచునుండు భూతదయ మిక్కిలిగల్గి చెలంగునట్టి యా
యలఘుఁడు భూమిదైవతకులాగ్రణి! వేలుపువోలెఁ బ్రీతిమై" ౧౬౭

వ॥ అనిపలికి యమ్మహాత్ముండు నేను విలోకించుచుండ విమానశ్రేష్ఠం బధిష్ఠించి గంధర్వులచే గీయమానుండును గిన్నరులచే స్తూయమానుండును నగుచు మదక్షరమంత్ర మాహాత్మ్యంబునం జేసి త్రిదశాలయంబునకుం జనియె, నట్లతండు చనుటయుఁ బూర్వాహితంబులగు సర్వంబులఁ దలంచుకొని యొడలు విఱిగినట్లుకాఁ జేసినపాపంబునకుఁ జింతిలుచు నదియు మహోత్సవంబునం జేసి "కట్టా! యూరుండనగు నాచే నెన్ని ప్రాణులు సమ

యింపఁబడిరో, మిత్త్రిఁగొంగంగూడ మిక్కిలి దూషించితిఁ, గావున నరకయాతనంబునం గూలవలసినవాఁడనైతి, నింక నేను హింసం బరిత్యజించి యుద్ధతపం బొనరించెద, శివదీక్షుం గైకొని సిద్ధేశ్వరుం బూజించెదఁ, ద్రిలోకంబుల జనులు దేనినైనను దపమ్మునచే సాధింతురుగావున నయ్యదియ యాచరింపనగు, నొక్కండన యొక్కొక్కదినం బొక్కొక్క వనస్పతికడ బికిరంబెత్తుచు మౌనవ్రతంబుఁబూని మునినై యమ్మునిపల్లెలెల్లం జరియించుదు, నిష్టానిష్టంబుల నన్నింటిని వదలియెవ్వతును శేషంకిన యింటనో రేఁడని యొకచెట్టు మొదటనో ధూళిధూసరితాంగుండనగుచుఁ బ్రివర్తించుదు'' నని యిట్లనేక ప్రికారంబుల విలపించి భక్తియుక్తుండనై శివదీక్షావ్రితంబును స్వీకరించి సిద్ధేశ్వరుని సమీపంబున నిత్యంబును త్రిసంధ్యలఁ బదివేలవడక్షరమంత్రింబు జపియించుచుండుటయుఁ దత్ప్రభావంబున శాకీయాత్మవనంబు సుస్థిరంబైనిలిచె, నట్లు లోకాంతరజ్ఞానంబును ఖేచరత్వంబునుం బడయఁగలిగితి, ద్వాపరాంతంబున సిద్ధేశ్వరునిలో నైక్యంబు నొందెద, నిదినిశ్చయంబు, సర్వపాపవినాశకంబు, మోక్షదంబు, ౧౬౮

కం॥ ఎవఁడీక ప్రతిదినమందును శ్రివణం బొనరించుచుండు శ్రద్ధాన్వితుఁడై
భవమాతి మరణమగువఱ కవివేకిత వాఁడొనర్చు నఘములు తొలఁగుక'' ౧౬౯

కం॥ కావున నీమంత్రంబును నీవు సదాజపమొనర్చు నిశ్చలమతివై
యోవిబుధ! పొందఁగలుగుదు భావంబునఁదలఁచు నెల్లపరమార్థంబుల్'' ౧౭౦

వ॥ అని యిత్తెఱంగున వత్సమహాముని చెప్పిన షడక్షర మహాత్త్వంబంతయుం జెప్పి మఱియు సూతుండు ౧౭౧

కం॥ మిముఁగూర్చి యుపదేశవాక్ప్రచ్చుమహా మంత్రింబుమహిమ సువ్రితులారా!
క్రిమముగవింటిని నేఁ బూర్వమునం దాసద్గురుఁడు వక్కాణింపన్, ౧౭౨

కం॥ పున్నముఁ గీరితి యాయువు వన్నెయు వాసియును శత్రువర్గక్షయమున్
మున్నగునన్నియు నియ్యది విన్నం జదివినలభించు వేయుంకేలా'' ౧౭౩

—* సిద్ధేశ్వరోత్పత్తి *—

వ॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చుటయుఁ ఋషులతనింగనుగొని " సూతనందనా! భగవంతుండగు సిద్ధేశ్వరుం డం దేసిద్ధునిచే నర్చితుండయ్యె? నిదియంతయును విస్తరించి చెప్పు" మనవుడు సూతుండిట్లనియె, ౧౭౪

ఆ॥ హంససాదభేయుఁడగు నొక్కసిద్ధుండు మునులియుయ్యఁ గనక యనుత్రమెయుగము

సంగలార్చ్యుడును బృహస్పతికడకేగి భక్తిపూర్వకముగఁ బ్రణతిసలిపి ౧౨౫

కం॥ "సంతానప్రదమైతగు శాంతికమో వ్రతమొ తీర్థసంసేవనమొ నీ
స్వాంతమునకెక్కినది యిసుమంత వచింపంగదే సురాచార్య! కృపన్" ౧౨౬

వ॥ అనినవి బృహస్పతి చిరగుమాచరితధ్యానుండై "చమత్కారపురక్షేత్రంబునకేగి యచటఁ దపంబాచరించిన వంశోద్ధారకుండగు సుపుత్రుం బడయఁగలుగుదు, వింతకన్న శుభావహంబగు నుపాయంబు వేఱొకండు గానంబడ" దని ప్రత్యుత్తరంబిడుటయు నాసిద్ధుం డాక్షేత్రంబునఁ బ్రవేశించి ౧౨౭

సీ॥ శివలింగమునకుఁ జైఁ జేర్చెఁ బుష్పాంజలు, లుపహారముల నెక్కు డందించె నెదుట,
సుస్వరగానంబు సల్పె సన్నిధిఁ జేరి, వాయించె బహువిధవాద్యములను,
చాంద్రాయణ వ్రతాచరణదీక్ష వహించెఁ బ్రీణియించెఁ గావించి కృచ్ఛ్రములను,
మాసోపవాసము లనేకము లొనరించె, రచితపారాయణుఁడై రహిన్ వహించె,
నటు లహర్నిశంబు నగ్గలమగు భక్తిఁ బరమశివు నతండు పరిచరింప
జగముతల్లిఁ గూడి సాక్షాత్కరించెఁ దచ్ఛంకరుండు లోకశంకరుండు ౧౨౮

క॥ ఆమ్రేడితాని ద్విసహస్రాబ్దమ్ముల కాసాంబశివుఁడు తత్తపమున నా
ర్షమ్మంది నందిమీఁద రయమ్మునఁ జనుదెంచి యిట్టులనె సిద్ధునితోన్, ౧౨౯

తే॥ "హంస! సంతసమయ్యె నీవాచరించుతపమునం జేసినాఁడు, నేతత్ఫలంబ
యిచ్చిపోయెద నడుగు మభీప్సితంబు, పడయఁగారానిదని శంకపడకయుండ" ౧౩౦

వ॥ అనినవిని హంసుండిట్లనియె, ౧౩౧

క॥ "సంతతి పెంగలకోరికె నింతగఁ దపియించుచుంటి నిడుము సుపుత్రున్
సంతతసకలజగద్ధితచింతను నీలింగమందు స్థిరవాసుఁడవై" ౧౩౨

క॥ అనవిని భగవానుండను, "ననఘా! యిది మొదలుగాఁగ ననవరతం బీ
శునలింగ మాశ్రయించియు యెనికిం గావించువాఁడ యమ్మత్పూర్తిన్, ౧౩౩

తే॥ ఎవ్వఁడిందున్ననన్నుఁదా నిద్ధభక్తిఁ బూజితుం జేయు నేను దత్పురుషవరుని
హృదయగతమగు సకలంబు నిచ్చిపోత్రు, సత్యమియ్యది, లేదిందు సందియంబు,

తే॥ ఎవ్వఁడీలింగమునకుఁ దా నెదమపక్క సంస్థితుండయి శివషడక్షరజపంబు
సలుపు నవ్వాని కాయువు సంతతియును నొసఁగి క్షేమంబు వరయుచునుండునెపుడు"

వ॥ అని యిబ్భంగి వచించి శంకరుఁడు తా నంతర్ధానిం బొందుడున్
జని హంసుండు నిజాలయంబునకు సత్సంతానముం గాంచెఁ, గా

వున నీలింగము యత్నపూర్వకముగం బూజ్యంబు, వంద్యంబు, దే
వనికాయంబును బొందరానివ నా వాంఛ ప్రసాదించెడిన్ ౧౮౫

—• నాగహ్రద మాహాత్మ్యము. •—

చ॥ కలదట నాగతీర్థమన నాంబడు నొక్క హ్రదంబు, భక్తిం ద
జ్జలములం దీర్థమాడు నెడ శ్రావణమాసపుం గృష్ణపంచమిన్
గలుగదు సర్పభీతి, భుజగప్రభు వశ్యత రామ్యయుండగం
బలుడదుం దపంబొనర్చి రిట మాతృకృతోత్కటశాపముక్తికై, ౧౮౬

తే॥ శేషుండాదిగం దొమ్మండ్రు జిహ్మగులును భుజగనాయకు, లవ్వారిపుత్రపౌత్ర
బంధుమిత్రపరీవారపటలిచేత వ్యాప్తమైయుండెం దొల్లి యీవసుధయెల్ల, ౧౮౭

ఆ॥ లెక్కపెట్టరాక లీలమెలంగు నాపడగదారికోలను ప్రజలంబట్టి
కఱచిచంపుచుండం గళవళమంది వా రరిగి బ్రహ్మదేవు శరణంజొచ్చి ౧౮౮

ఉ॥ "పాములచేత నెల్లపుడు భక్షితమైనశియించుచున్న దో
స్వామి! సమస్తమానవుల సంతతియంతయు దక్కమున్న నీవు చు
మ్మీ మముగన్న, సర్పముల యుర్విజనుస్థమునాక్రమించె, నీ
కేమని తెల్పువారము వియిష్టమొనర్చెడి నష్టకృత్యముల్" ౧౮౯

వ॥ అనియిట్లు మొఱపెట్టుకొనుచుండ నా ప్రజాపతి శేషుండు లోనుగాంగల
నవనాయకులం బిలువంబంచి "జనసంతతి మకరమైన మీ సంతతికి బుద్ధిం జెప్పుకొనుం"డని
యాజ్ఞాపించిన వారును "వల్లె"యని వినక, యైనను నాశీవిషంబులసంఖ్య యత్య
ధికంబగుటకతంబున నప్పటి యథాపూర్వంబుగన యాచరింపంబడుచుండె, మందలింపం
బడియుం బంచజనులం బంచత్వము నొందించుటను బహుమప్రధావిష్టుండై దేవతామధ్య
స్థితుండగు నాచతుర్ముఖుండు సర్పకులాధిపతులం గనుంగొని యిట్లనియె, ౧౯౦

ఉ॥ "తప్పొకయింతలేకమను ధాత్రిజనంబులంబట్టి చెడ్డవై
సర్పములన్నియుం గఱచిచంపుచునున్నవి, మున్నె మీకు నే
జెప్పినవాండ, చెప్పిన వినీ యవి లక్ష్యముసేయకున్న, విం
కెప్పటికిట్లు చేయనటు లేనిక నిగ్రహముం బొనర్చెదన్ ౧౯౧

కం॥ జనమేజయుండు నా నొకజనపాలుండు బయలువెడలు క్ష్మాస్థలిలోం, జే
యుసు నున్నెపుకటి, యయ్యెడ ననలుండు భీతుంచు సెరిదహింతుల మెల్లన్ ౧౯౨

చ॥ జననియుఁగూడ నిచ్చెను శాపము వీరికి, నస్మదుక్తి దా
నిన సుదృఢంబు చేసెడిని, రిక్షయమిత్యాది, మంత్రరాజిచే
తనయుని యాహ్వఁగాఁబడుచుఁ దప్పక మండెడి యగ్నిలోఁ దమ
తనయుఁడె? చిహ్నలు స్వకృతంబగు పాపము పండుచుండఁగన్" ౧౯౩

వ॥ అనినవిని ఫణిపతులు తోమ్మంద్రుఁడును గడగడవడంకుచుఁ గైదోయి మోడ్చి కమలాసనున కిట్లనిరి. ౧౯౪

ఆ॥ "విసము ముంచు పెట్టి వెన్క మమ్మందఱఁ బుట్టఁజేసితీవ పూర్వమందు,
జాతి శుచితమైన సరణి వర్తించు మమ్మేల కోపగించె దిట్టులార్య!" ౧౯౫

వ॥ అనినవిని హిరణ్యగర్భుం డిట్లనియె, ౧౯౬

క॥ పెట్టివిషంబు నుగోరలఁ బుట్టించిన మాట నిజము పూర్వము మిమునే,
పెట్టియపరాధమెఱుఁగని యట్టిప్రజం గఱచి చంపు టర్హంబగునే" ౧౯౭

క॥ అనవిని విషధరపతు లిట్లని, "రేమిటి కాగ్రహంబునందెదు మాపై,
జనులకు మాకును నెవ్వరొ యొక సమయమర్యాదఁ జేయఁగాదగు నింకన్, ౧౯౮

ఆ॥ అటులఁ గాకయున్న నమ్ము మింకెట కేని జనవిహీనమైన స్థలమునకును,
సర్పకులము మనుపు జనమేజయక్షితీణ్మఖకృతాగ్నిలోన మగ్గకుండ, ౧౯౯

క॥ త్వదభీష్టమైనమార్గం బిది యిది కేదో యిదకి మదిని నీఫణికులముల్
తుదముట్టకుండఁ జేయంగదవయ్యా బ్రహ్మదేవ! కరుణావతివై" ౨౦౦

వ॥ అనియిట్లు విన్నవించు నాగులం బొడఁగాంచి తమ్మిచూలి యిట్లనియె, "జరత్కారుండనునొక బ్రాహ్మణుండు బిడ్డలంగనఁ దలంచి పెండ్లికై పిల్ల నన్వేషింపఁగలఁ, డయ్యెడ మీకోలంబున జరత్కన్యయను నొకసురుచిరాంగి యవివాహితవర్తించు, నాతని కావరవర్ణినొసంగి పరిణయంబు గావించిన వారల కుదయించిన బిడ్డండు జనమేజయుసర్పయాగంబున మహీసురోచ్చార్యమాణ మంత్రాకృష్టంబులగుచు నగ్నికుండంబునకచ్చిపడుచుండ నందరుఁ దెంచి చావఁగామిగిలిన సర్పంబుల సంరక్షించెడి వతలవితలాద్యధోలోకంబులకేగి మీ రందవసించునది, భుజగానురూపంబులగు భోగంబు లందు మీకుంగాఁ గల్పించెదఁ, గావున మహీతలంబునుండి వేగంబ కదలిపొండు పోయి సురాసురులకును దురాపంబులగు భోగంబులఁ బుత్రపౌత్రసహితంబుగా భుజియింపుం"డని వాక్రుచ్చుటయు నాగులిట్లనిరి, ౨౦౧

ఉ॥ భోగములెన్ని యుండినను బోయివసింపఁగఁజాలముఁ జక్క మే
మాగుహలోన, నేటికిటు లాజ్ఞయొసంగెదు, భూమిలోని యే
భాగమునందొ యుండెదము, పంచజనంబులతోడ మాకు నీ
వేగతిఁగట్టుచేయ నటులే చరియించెద మో పితామహా!" ౨౦౨

వ॥ అనియిత్తెఱంగునఁ బ్రార్థించుటయు నవ్వాణీరమణుండు వెండియు నిట్లనియె.

ఉ॥ "శ్రావణకృష్ణపంచమిని సర్పములన్నియు నుండవచ్చుఁ ద
ద్జ్యావలయంబునందునఁ, దదన్యదినంబులయందుమాత్ర మ
చ్చో వసియింపఁగాఁదగమిఁ జొచ్చిగసాతల మందయుండఁగా,
నావచనం బలంఘ్య మహినాయకులార చనుండు నీరికన్," ౨౦౪

కం॥ కులముఖ్యులైనమీ రయ్యలఘుచమత్కారనగరమందున సతతం
బెలమినివసియింపఁగఁదగు, నిలఁదగదన్యహికులము నిజముగనచటన్ ౨౦౫

కం॥ తమతెరువు రానిప్రజ నక్రమముగ వధియింపఁదగదు కఱచి ఫణుల్, మం
త్రము లోపల తెలిసిన బుద్ధిమంతుల కొరఁగి యొండు దెస కరుగఁగనా" ౨౦౬

కం॥ అనియాగతి వచియించుడుఁ జనియెం బాతాళమునకు సర్పకులంబుల్,
ఘనులగుకులపతులంతఱు మనిరా క్షేత్రమునకేగి మహిమాన్వితులై, ౨౦౭

తే॥ అచట శ్రావణపంచమి నహిపతులకుఁ బూజగావింపనిష్టము ల్పొందునరుఁడు,
వానికులమున జనియించువారికేని యురగములనుండియేమాత్ర ముండదళుకు, ౨౦౮

కం॥ కలుగవు తద్వంశజులకు బలుతెగులులు, మారితెగులు ప్రాప్తింపదటుల్
కలుగదు భ్రాంతభయంబును, నిలఁదక్షేత్రంబుమహిమ మెంతటిదగునో, ౨౦౯

కం॥ తనయవిహీనుఁడచటికిఁ జని శ్రాద్ధంబాచరింప సత్పుత్రకులన్
గని పితరుల ఋణముండఁగు మునులార! తదీయమహిమమునఁ జేసి వెసన్, ౨౧౦

ఆ॥ గొడ్డురాలుగూడఁ గులదీపకుండగు కొడుకుఁగాంచి సుఖముఁబడయఁగల్గు
నాగపంచమీదినమున సూర్యోదయవేళ నచట స్నానవిధిని నెఱపి, ౨౧౧

ఆ॥ భ్రష్టరాజ్యుఁడగుచు బఱితెంచునొడయుండు నాగపంచమీదినమున నాగ
తీర్థమందుఁగ్రుంకి యర్థినాగులఁగొల్వ మగుడఁ బ్రాప్తరాజ్యుఁడగు రయంబు, ౨౧౨

ఆ॥ సర్పదష్టులగుచుఁ జనుసినయవ్వార లచట శ్రాద్ధప్రాప్తి నెనయుదనుకఁ
బ్రేతలై వసింత్రు, పెద్దనిదర్శన మిందఱి సేనన్నపుఁడ యిందులకును, ౨౧౩

—• ఇంద్రసేనవృత్తాంతము •—

ఉ॥ ఉండెడునింద్రసేనుఁడను నొక్కమహీశుఁడు తొల్లి, మార్తురన్
జెండెను, నశ్వమేధములఁ జేసెను, నాతఁ డొకప్డు సెజ్జపైఁ
బండియుండ నింట నొకపాఁడుభుజంగము మేఁగుదెంచె నం
దుండియు, యేఁగుదెంచియును లబోయనఁ గోలనించె మేనునన్, ౨౧౪

ఆ॥ దించు తత్క్షణమున మించిన ద్విషవహ్ని యంగకంబులెల్ల వ్యాప్తమగుచు
మెత్తమీఁదనటులె నత్తమిల్లెను తోఁడు నిదుర తుదకుఁ బెద్దనిదుర గాఁగ, ౨౧౫

వ॥ తత్తనూభవుండు తద్దయుం జింతించి ౨౧౬

సీ॥ దహనసంచయనాది విహితకర్మంబంత స్మృత్యుక్తవిధముగాఁ జేసినాఁడు,
అస్థికల్ గైకొని యరిగి కాశ్నదతోన గంగాజలంబులం గలిపినాఁడు,
త్రైపక్షికాదిక తత్తత్సమాఖ్యలశ్రాద్ధముల్ పాయాలు సలిపినాఁడు,
అరిగి గయాక్షేత్ర మటు ఫల్గునినిమ్నగ విధితోడఁ బిండంబు వేసినాఁడు,
అన్నియుం జేర్చినాఁడు తనకన్నతండ్రి యుండుగల [illegible] మె నతండు కాని
ప్రేతభావంబు వదల దప్పిత కదేమి పాపకర్మంబొ జడదారిపుంగవులార! ౨౧౭

శా॥ అంతన్ బాష్పజలప్రపూర్ణనయనుండై వచ్చి స్వప్నంబునన్
వంతం గుందుచు బిడ్డ కిట్లనియె, "నో వత్సా! మదర్థంబు నీ
వెంతో కర్మమొనర్చియుంటి, వది నాకీ దాయె నొక్కింత మే
లంతంబొంది భుజంగమూలమునఁ బ్రేతాకారము న్వీడమిన్, ౨౧౮

వ॥ కావున నైశంబ చమత్కారపురక్షేత్రంబునకుం జని యందలి నాగతీర్థంబున స్నానంబొనరింపుము, దానంజేసి నేను ప్రేతాకృతిం ద్యజించి ప్రీతుండనయ్యెద" నని యతం డదృశ్యుండగుటయుఁ దత్కుమారుండు మేల్కాంచి భీతుడై పడియుండు పితం దలంచుకొని పిమ్మటం జోచి త్వరితంబ తత్తీర్థంబునకరిగి స్నానంబు సల్పి పురోహితుండై భోక్త
గా శ్రద్ధాసంయుక్తిని శ్రాద్ధంబు నిర్వర్తించె నంత ౨౧౯

కం॥ మరలఁ బిశాచమయగుచును దరిసెనమిడి స్వప్నమందుఁ దనకొమరునక
త్తటి నింద్రసేననామక ధరణీపాలుండు సేగిఁ దానిట్లనియెన్, ౨౨౦

శా॥ కాదొక్కింతయు లాభకారి సుత! నీ కావించు శ్రాద్ధంబు నా,
కీ దానంగల యట్టి కారణము నీకేఁ జెప్పెదన్ విన్ముమ

ర్యాదల్భిన్నములై తనర్చు నిచటం, బ్రత్యేక మత్రత్యమౌ
భూదేవాళియె శ్రాద్ధకర్మములలో భుక్తింగొనం బాత్రమౌ, ౨౨౧
చం॥ మఱియొకచోట నింద్యులనిమానుకొనందగు శ్వంగకాదులం
దఱు నిటవర్జ్యులయ్యెదరు, దానమఖవ్రతముఖ్యభూసురో
త్కరకృతయాజకత్వమునఁగాఁదగుకర్మములెల్ల నిష్పరీ
వరమునను౦డుబ్రాహ్మణుల వాక్యము చేతనె పూర్ణతంగనున్, ౨౨౨
ఆ॥ కర్మలోపముండుఁగాక విశేషంబుతీర్థవాసు లేగుదెంచియుటకు
సంతసంబుతోడ "సర్వము సంపూర్ణ"మనివచింపఁ బూర్ణమై చెలంగు, ౨౨౩
ఆ॥ తత్పరోక్షమందు ద్రవ్యమంత్రక్రియాదుల కొకింతకొఱత కలుగకుండ
నల్పనట్టిశ్రాద్ధములును సంపూర్ణత నందలేక వ్యర్థమగునుదనయ! ౨౨౪
కం॥ కావున నీపురమందలి భూవిబుధులఁ బిలువఁబంచి భోక్తృపదమునం
దావారిని నియమించి యథావిధి శ్రాద్ధంబుజరుపఁదగు నిటుపైనన్,, ౨౨౫
కం॥ అనియబ్బంగిని గలలో జనకుండు వచించిచనియె, క్షణదాంతమునం
దున మేలుకాంచి కొమరుఁడు వనటఁ జమత్కారనగరవరమునకరిగెన్, ౨౨౬
ఆ॥ అరిగి బ్రాహ్మణార్థ మన్వేషమొనరింప వీథివీథిఁబ్రతినివేశమందు
నందఱును ధనాఢ్యులైయున్నకతమున నొకఁడుగూడ దానికొప్పఁడాయె, ౨౨౭
సీ॥ దారిద్ర్యమనుపేర యేరికిం దెలియదు, కొంచెమే నెఱుఁగరు కొఁదలంబు,
కనఁబడరెక్కడ నకర్మిష్ఠులగువార, లుండఁడుపామండుఁ డొక్కఁడేని,
మంగళరవము రేయుమందిరంబునవిన్నఁ, బ్రతియింట నుత్సవప్రక్రమంబ,
వీథివీథినిగూడ వేదఘోషంబులే, ధర్మచర్చయె ప్రతిష్ఠలమునందుఁ,
బ్రాజ్ఞులైనట్టి యాజ్ఞికప్రతతి చెప్ప యజ్ఞమంత్రింబులే యెటకరిగివిన్న,
నన్నియుపపత్తులంగూడి యఱుచోట శ్రాద్ధపుంగూటికెవ్వండుసమ్మతించు? ౨౨౮
సీ॥ నెలమూఁడువానలు నిలిచివర్షించుచుఁ బర్జన్యుఁ డెచ్చోటుఁబాయకుండు
సకలసస్యములును సంపూర్ణఫలములై కనులపండువు సేయఁగలుగు నెందు
నావులు నజములుం గావలసినయన్ని క్షీరంబులిచ్చి మేల్సేయు నెచట
నఖిలసంపదలకు నావాసమై యేది కలవునకే సదా కలవుఁగూర్చుఁ
జోరభయంపడుచుండు నెచ్చోటఁ దెగులు కానఁగాఁబడ దెచట నకాలమరణ
మట్టి సర్వోత్తమంబైనయగ్రహారమున లభించునె యాబ్దికంబులను భోక్త,

ఆ॥ "మొఁగమువాఁడు లేదు మూర్ఖ! యెవ్వండు నీయాజ్ఞికంబులోని యన్నమునకు,
వందులోన నిద్ది యరయఁ జేరితి శ్రాద్ధ, మెవఁడువచ్చు దీని, కేగుమవల, ౨౩౦
తే॥ స్వర్గమార్గనిరోధంబు సలుపుకొనుచు నేలతిరిగెద వింటింటి కింక నీవు,
చను మిటుంగలబ్రాహ్మణు ల్బండకొపు, లెవని శాపాయుధంబున కేమఁటఁబడక"
ఆ॥ అనుచుఁ గఱ్ఱఁదీసికొని కొట్టఁబోయిరి తన్ని మంత్రిప్రమాణధరణిసురులు,
అంత నచటినుండి యత్యంతమగుచింత విన్నఁబోవు చతఁడు వెడలిపోయె,
తే॥ "ఏమి చేయుదు, నేనింక నెటకుఁజనుదు, నేమిగతి నాకుఁ జనవున కింక మీఁద"
యనివిచారించి మంత్రుల నందఱిని స్వగృహమునకుఁ బంపె వేగఁ దన్నృపసుతుండు,

వ॥ ఇట్లుకంచి యొక్కండ యుండుచు దేవశర్మయనువాఁడు తద్బ్రాహ్మణులలో నెల్ల దాక్షిణ్యభాజనుండనియు శరణాగతవత్సలుండనియు స్మృతిమార్గానుయాయి యనియు సాహితాగ్నియనియు విని యంత్యజవేషంబుధరించినవాఁడై యతికష్టంబున నత్యుపనీవరు మలోత్సర్గనికేతనంబుం బ్రవేశించి శోధింపంగడంగుటయు వెనుకటి విప్రాపరిశోధకుండు శేవేగపరుదెంచి కోపసంరక్తనయనుండగుచు నిట్లనియె, ౨౩౪
ఆ॥ "ఎచటనుండివచ్చి తీవు దురాత్మక! యస్మదీయవృత్తి కడ్డమగుచు,
వెడలు మిచటనుండి, వెడలకయున్నచోఁ జనుతు నిన్ను యమునిపాలికిపుడు" ౨౩౫
కం॥ అనియాగతి నడ్డముగం జనుచున్నను సరకుగొనక సంశోధనము౯
బొనరించె మఱుఁగుదొడ్డిని జననాథుం డట్టు లొక్కసంవత్సరము౯, ౨౩౬
ఆ॥ వత్సరాంతమందు వచ్చి యాపాకివాఁడరఁగి దేవశర్మ కిట్టులనియె,
"ఆర్య! యస్మదీయమగు గుదాశోధన మాచరింత్రె యమ్మ"స్వయాజులు? ౨౩౭
ఆ॥ అస్మదీయకర్మమగుఁగాని యిట్టిది యన్యజనులొప్పునద్ది కాదు,
అట్టినీచకృతిని నన్యుఁబ్రవేశింపఁజేసినాఁడ, విద్ది చెల్లునయ్య?" ౨౩౮
వ॥ అనినవిని దేవశర్మయిట్లనియె,
ఆ॥ "ఈరహస్యకృతికి నెవ్వాని నియమించిరొయొఱుఁగ నేను నీదయిదినిజము,
ఎప్పటట్టు లీవయేగి యికార్యంబు చేసికొమ్ము పొమ్ము శీఘ్రమింక" ౨౪౦
చ॥ అనవినివాఁడు వాఁడిగల యాయుధమొక్కటి చేతఁబూనియా
జనపతి దొడ్డిమూద్చ్నెద "జంపెదని" న్నని వట్టె వాగ్వ్యయం
బొనరుచుకొంచుఁ బైకిఁజన నొక్కప్రహారమువైచె ముష్టిచే
తనయుతఁ దుత్తమాంగమునఁ దక్షిణమందున గ్రుడ్లు వెళ్లి రాఁ౯ ౨౪౧